

Et quoad nomina debitorum dicibam intrare dilemma, quod aut ista erant idonea & exigibilia, aut non; & si erant, ita, inanis remanebat quodlibet, dum heredi confulsum erat magis ita, quam habendo virum panperem in debitorum; & si non erant, id cedere debebat damno hereditatis, stante quod in eodem instrumento dotali ipsa mulier promitterat non solum de praesenti, sed de futuro exigibilitatem, promittendo feliciter semper, & omni tempore etiam per spatiu angorum too. Ita manuteneri exigibilia, ac propriezia in exigibiliis eiusdam cedere debet, juxta distinctionem, *sub tit. de creditu, disc. 64. & alibi.*

Atque hinc monemur quam evidens sit modernorum pragmaticorum error in iudicando, vel confusando super hujusmodi questionibus infistere, in regulis, & conclusiōibus generalibus, vel in Rota, allorumque Tribunalium decisionibus, aliisque doctrinis, carum magnum cumulum faciendo, cum unius chartarum repleione, cum reverā principaliat refectendum sit ad singularium causarum circumstantias, ex quibus pro personatum, bonorum, & locorum qualitate, & moribus substantia veritatis indaganda est, applicando legem facta, non autem factum legi, bene de serventibus regulis, & conclusionibus juris, vel decisionibus, & doctrinis pro lumine ad effectum defūndendi ex circumstantiis facti conjecturas & illationes, vel ad effictum regulandi iudicium in causa merè ambiguo; & quando, vel nula adhuc conjectura, & circumstantia, vel ubi ille hinc inde urgent, ad effectum regulandi preponderant, itaque est verus modus decidendi hujusmodi, vel similes quæsitiones.

MEDIOLANEN. SUCCESSIONIS PRO PEPULIS, CUM COMITE AYROLDO.

Responsum pro veritate.

An per mulierem binubam immutari possit natura, seu qualitas dotis de quantitate ad speciem in prejudicium filiorum primi matrimonii, qui sint incapaces successionis in specie, ad statuta Mediolani super incapacitate forensium.

S U M M A R I U M .

- 1 Fallit series.
- 2 De successione secundi viri cum filii primi matrimonii in dote ex statuto Mediolani.
- 3 De incapacitate forensium succedendi in stabilibus in dicta Civitate.
- 4 Quod non procedat in filii in dote materna.
- 5 Declaratio, & quando id procedat.
- 6 De errore defensio doctrinis punctualibus ad literam.
- 7 Quod statutum de quo num. 3 non procedat in mobilibus, & pecunia.
- 8 An mulier qui primas nuptias contraxit un modo, possit secundas diverso modo contrahere in prejudicium filiorum.
- 9 Quando id dicatur fieri, in fraudem.
- 10 Statutum intelligentium est compatibiliter cum l. hac editiali.
- 11 An incapacibus successionis debetur estimatio bonorum.
- 12 De conclusione qua n. 11. & non, cum distinctione ne fraudis, consilii, & prejudicij.
- 13 De altera de qua n. 10. & de intelligentia statuti Mediolani.

D I S C . C X C I V .

N Upis Comitiss Anna Borromea Mediolanensis Comiti Philippo Pepulo Bononiensi, cum date viginti millium illorum scitorum, qui ducatione nuncupantur; istoque matrimonio per mortem viri disoluto, superstitibus ex eo quinque filii, regrediens mulier ad patrem, secundum ibi contractum matrimonium cum eadem dote, quo etiam per mortem viri absque prole disoluto, tertium libenter contractum cum Comite Ayrolo, immutata tamen dotes natura, seu qualitate, quoniam dicta quantitas erogata fuit in quædam bona stabili in eo territorio, que tantum species in doto data fuerunt; Defuncta vero mulier, nullis etiam ex hoc matrimonio superstitibus filii, ab intestato, illiusque Civitatis statuto 298. ad successionem binubis mulieris in dote vocante secundum virum cum filiis primi matrimonii in capita, hinc prædictis filiis ad statu-

tuti normam, quinque ex sex partibus à dicto Comite Ayrolo tertio viro bonorum dotalium pertentibus, totum ipse negabat ob eorum incapacitatem resultantem à levius constitutionibus cumdum habentibus statutorum gloriosum Carpanum sub tit. de pennis incipien. Collegiis, unde post prohibitionem alienationis bonorum stabilium in formulis, isti civi, vel subditio ab intellectu succedere inhabilitati, itaque controversia in extrajudiciali benevoli formandis hac pendente, defutata ex parte peritorum de Pepulis Bononiensium, ad effectum deliberaudi pro veritate constituta.

Respondi quod cum incepto pragmatico sive procedendum esset, immorandi scilicet in litera doctrinum punctualium abique alio discursu, ipsiis affixis de dicta glofioris ejusdem constitutionis in addit. ad n. 298. ubi indefinitè dicitur illam constitutionem non excludere filios à dote materna, atque dicit ita huius decimum per Seminum, ac properterea dicenda est doctrina individualis, quae in iudicando pro casu legis haberi solet, ex relatis disc. 35. & alibi. & alibi: arque ubi scribitur debuisse more ad vacari, menses partes fuisse habeat punctualem autoritatem minimum magnificandi, & exornandi.

* Sed quoniam confutus eram pro veritate, idcirco dicebam quod nullum in ea constitutum videbatur fundatum, dum id afferitur cum sola autoritate Balli conf. 411. lib. 1. ubi agendo in specie de statu, & constitutionibus hujus Civitatis super inhabilitatione forensium, summa ad, ad quod allegatur favor e filiorum, in dote materna, non quidem ex peculari natura dotis, vel successioni, ut ex dicto regulæ exclusive limitatio resulteret, sed ob illius causas particularium circumstanciarum, ob quam non intraret statutum, quoniam loquitor de successione subdit, ad quam inabilitatis non subditus, adeo copulativè utrumque extimum verificari debeat, quod in ea facta specie cessabit, quam mulier de rigore legis nupta extra patram in domicilio viri obierat, cuius subditio, & dimicillaria ita effecta est, ex relatis supra, disc. 149. & alibi plurices, ideoque ista probabilitas ad rem applicabilis fuisse quando illa mulier, possidente bona in territorio Mediolanensi, obiisse in civitate Bononiae, patria viri, in qua nuptia, vel vidua dominicum habebat, itaque effit unus ex frequenter quidem, fed fuisse opportune, & numquam cum superfluitatis vitiis invenitatis modernorum erroribus, figendi pedes in doctrinis punctualibus in sola litera abique hujusmodi discutimus, & reflexionibus ita sepe uno aliis inveniente, statuere grossas irrationalibus propositiones contra intentionem & naturam legis, cuius anima est ratio.

Adhucramen (ista autoritate neglecta) pro filiis contra viricumb probabilitatem respondendum fore cuius explici motivi, quorum unum alterum coadjuvare videtur perimò nempe quoniam hujusmodi statutum, tam attento contextu litera consequitiva precedentis probationis alienationis refracta ad stabilita, quam clarissima attenta praxi, & interpretatione testata per Carpanum ibid. 142. & seqq. non procedit in pecunia & mobilibus, ac properterea quando illa dote retinuerit ejus consuetum naturam, cum qua non solum plenum, sed etiam secundum matrimonium contractum fuit, utique incapacitas filiorum non intraret; cumque propteræ pretenderetur eam resultare ab illa immutatione, que occasione istius tertii matrimonii facta erat a quantitate ad speciem, hinc dicebam, ut id de fraude, & affectione fuisse, ut ita filii primi matrimonii prejudicarentur, ad commodum, & favorem tertii viri.

Ad iaduam probandum deducbam ea, que à filiis nimis proxime habentur supra, disc. 102. nn. 8. & latius, disc. 152. nn. 32. super questione per Neapolitanos D. disputata, an mulier quapropter nuptias contraxit modo Nobilium, & juxta consuetudines Capuanas & Nidi, secundum Magnatum contrahere possit in prejudicium filiorum, atque probabilitas deciditur negative, quando nuptias, vel alia justa causa aliquid non suadeat, adeo bona fuisse exoneretur, que excludat illam malam presumptionem negligenter vigente in matre binuba ad favorem secundi viri contra filios primi.

Hanc autem malam presumptionem que, in dubio per docto de circumstantiis exsanctiferas, admittenda videtur, ad terminos texti, in l. hac editiali, Cod. causarum, fortius in hac facti specie intrare dicibam ex his circumstantiis, cum quia cumduo alia matrimonia non dequantitas contracta fuissent, mutata ejus naturam producitum hujus effectus, non levem redolere dictum fraudis suspicionem; tum etiam quia cum agereat de muliere, que

que duos alios habuerat viros, ex quibus quamplures procreaverat filios, quorum erant superiores quinque ex primo, aliis vero ex secundo sibi predecesserant; ita de tempore hujus posterioris matrimonii presupponenda veniebat in aede provectione etate de filiorum procreatione desperata, ut etiam vegeta state antorum quadragesima quinque pro frequentatione usi sequitur, cum posset quinque genita mulier concepire, sed potest oculum reputare, ex relatis disc. 119. post

Torre de pat. futur. success. & in decisionibus editis in causa, de quo sub tit. de regul. disc. 177. Velsalutis de hoec inum fulpicari poterat, & proprieza evidentia refutare videri diebani suspicione affectionis, quod iste tertius vir, qui duebat mulierem nupta extra patram excluduntur; sed pariter levis, imò longè minoris ponderis haec responsio erat, tum quia d. statutum conqueputum statutum antecedens percutitum causum hæreditatis, quia nempe mulier cui hæreditas delata sit, extra patram nobaret, & per consequens extra casum in quo ex dicta nova constitutione solum in capacitas refutare videbatur; tum etiam quia istud statutum 311. aliud non ait, nisi quod extendit ad filios matris exclusionem in predicto casu contentam in praecedentem statutum 310. ita clarius declarando dispositionem text. in l. servitiae matris, C. de bon. matern. de qua decr. 405. part. 5. rec. 13. & disc. 14. de success. ab intestato & alibi, & sic in successione diversa persona, ad quam aspirare posset mater, quia in gratiam alterius capacis excludatur per alium proximorem caparem, ut eodem modo excludantur quoque filii, non autem ubi agatur de successione ejusdem matris restituere civitatem, & in eis bonis dotalibus; cum iste casus sit absque dubio omissus, & non consideratus a statuto, ideoque de piano remaneat sub dispositione juris; inculcando denno ponderationem, de qua supra, aede scilicet abesse quod statuentes dispositioni d. l. hac editiali derogare volenter, quod in ex statuto 298. expresse constet, ut cum dicta legge se conformaverint.

A S C U L A N A D O T I S P R O O D O A R D I S

C U M A L V E T R E T I S .

*Causa disputata in Rota ubi pendet cum resolutione
juxta volumen infra.*

De eadem materia de qua supra, disc. 150. an scilicet in dote detur lesio, qualis, & quomodo; & incidenter de estimacione bonorum ad esse, etum metiendi lesionem.

S U M M A R I U M .

- 1 Fallit series.
- 2 De probatio valoris rei pro metienda lesio.
- 3 Quando procedatur in lesio, que allegetur in dote.
- 4 De eadem, & quando procedatur ea que discuntur numer. prec.
- 5 Qualis est causa questionis.
- 6 De ratione justificativa recripsi.

D I S C . C X C V .

A Nam forent consanguineam Emigdium collocavit in matrimonium cum Simeone Carolo cum dote scitorum sex millium, in quorum solutionem quidam prædicta, & bona concorditer valutata, data & respectice recepta fuerunt; defuncto autem Emigdio ab intestato, atque in exclusionem Anna cum rejudicata obtenta successione per Casuarinam forent germanam, contra istam, vel ejus defuncti filios eadem Anna, ejusque vir, vel filii judicium instituerunt pro supplemento dotes eo sub prætextu, quod longè inferior est dictorum bonorum valor, ac proprietas resulterat lesio, introductaque causa in Rota causam Rondinino, & assumptam disputatione super dubio, an sit constitenda, vel suppedita dote; sub discr. 7. Junii 1675. prodit rescriptum à me pro reis' convenienti scilicet infinitum, quod finiterat status hæreditatis, atque in hoc statute canfa pender.

Duo itaque hujus disputationis erant partes; una nempe facti super probatione minoris valoris, ex quo lesionem infereretur; & altera juris, posta scilicet dicta justificatio de quod bona minus valerent, an & qualis lesio attenderetur.

Super prima, potius causa patroni quam Advoceati erat munus agere, cumque illi merum pariter tractasset, eamdem causam, de qua discr. 24. de emp. & venale, ac propterea

sufficienter deducet etiam ea, quae sunt de jure ibi firma-ta, id est iuxta antiquam, & perpetuo commendabilem. Curie stylum ab ineptissimis modernis corrumpi captum effugiendi superfluitates ac inanes repetitiones, approban-do jam dicta, assumpsi alterum punctum in quo propriæ meas partes verfar agnoscemus.

Laudando præterit, etiam cum sensu veritatis, confi-deratione ab eo deducat, & comprobatum cum autho-ritate Rotæ apud Seraph. decr. 137. quod scilicet quamvis verum sit alius, ut de aliis existentibus in prædis ruficis, & que cum magno sumptu oblectamentum, & majoriē commoditatē, fuit honorificientiam constru-ctis, ratio non habetur; attamen id procedit, atque intel-ligendum est ad effectum, ut illa non debant ita estimari, habita ratione cæmentorum & pensionis, sicut estimantur aedificia veræ urbana habitationi, aliquæ usibus destinata, adeo principaliter, & de pex se cadant sub contratu loca-tionis, & conductio[n]is.

Non per hoc tam in nulla penitus estimatione haberi debent, quoniam ista pro qualitate locorum, & communis iudicio suam habebunt estimationem ratione melioris sta-tus, in quo prædictum constitutus, si exempli (exempli gra-tia) in vinea, seu viridario valoris (cutorum mille ex foli-ratione fructuum, quos producat, ad oblectamentum, & pro majoriē commoditatē, confruatur nobis adiunctionis, cum sumptu decem mille, ut in magnis prædictis Civita-tibus frequens praxis docet; utique dicendum non erit, quod illud prædictum estimari debat undecim mille ratione huius augmenti, sed è converso propter fabulosum est esti-mare, ut estimari debere in foliis mille, ut antea, quoniam huius melioris status ratio haberi debet, prout loci qualitas exigit.

Quatenus itaque pertinet ad dictum alterum punctum juris, super quo meum verbae munus, scribentes in con-trarium, qui tacito Autore, totum desumebant ex decla-ratis *supra*, dif. 136. num. 13. ubi allegantur Barbus. Fonte-nelli. Arias de Mafa, & alii, procedentes cum distinctione, de qua latius Barbus, in quarta parte rubrica, ff. solut. matrim. num. 35. & seqq. & cum quo tanquam eius compatriato, & magistro procedit Arias de Mafa lib. 3, var. c. 19. quem magis sumum in cibis repetitionibus vespertini sapere audiui nimirum obsequenter, non tamen immixti, dicto ejus Magistro, quem tanquam juris oraculum magnifica-bat & venerabatur, & reafluit quoque (quod parta la-boris & collectionis, commendatione quidem dignus) mor-dens Boffi de date, cap. 8. nu. 18q. & seqq. quod scilicet aut bona data sint estimata cum vera estimatione implante contractum emptionis & venditionis, adeo ut iure extra-nei emporis habendum veniat, ex deductis *supra*, dif. 138. & aliis plurius, & tunc intrent termini text. int. 1. C. de-restrict. vendit. Aut vero bona data summa infestinata tanquam species, & tunc attendatur quilibet lefio talisquis si iux-ta terminos text. in *I. successum* 6. §. fin. & in *I. tres* 13. §. 1. de jure. & super quorum iurum intelligentia, & conciliatiōne cum d. l. 2. antiquiores cum conueta scilicet, soli-teria legalibus formalitatis, vel superstitionibus nimium se involvere videntur; & per consequens cum bona data es-tent ex conventione estimata tanquam species, adeo spe-cificatio valoris percuti illos effectus, qui considerantur, eodem dif. 138. stia inferegatur, quod suppositione locus erat, qualis qualis estet valoris diminutio.

Adverbiam tamen ad id quod in dif. 156. animadver-tim non fuit, (cum humani ingenii imbecillitati, in ista prædictum facultate, non omnia concedantur) quod ista di-stinctio fit manca & imperfecta, utponit non capiens omnes causas sub questione cadere solitos, & preferunt non capiens præsumunt; illa siquidem principalipter percuti casum, in quo lesionis quæsilio fit inter ipsos conjuges, quorum unus, nempe mulier partes dotantur agat, cum tunc in illa ra-tio, cui innituntur superioris iniuncta jura in *tū. ff. de jure* dot, super qualibet lesionis admittenda; tum ex ratione quod in-ter conjuges magis quam inter extraneos contrahentes de bono & æquo procedendum est; tum fortius ob implicitam donationem que in fraudem legis ita adesse possit eodem modo quo confessio de recepto non attenditur, atque in-teratem non probat, ex deductis dif. generali 159. & in ple-riquo aliis particularibus.

Non erat autem iste causa questionis, sed diversus, quo-niam conjuges inter se concordes agebant contra harem donatio[n]is, & per consequens dicebant hujusmodi ter-minos, vel considerationes extraneas remanere, neque in-trare terminos lesioni, sive iuxta unam, sive iuxta alteram

D I S C . C X C V I .

R E tenta eadem facta serie, de quas *supra*, dif. 183. cum in alia instantia coram A. C. de voto Rotæ princi-palis disputatio fuerit super forte, particularis autem dispu-tatio

tatio habita non sit super fructibus, quos posito debito for-tis, ob claram dispositionem Statuti Urbis, præsuppositum fuit pro certo debet, ideoque pro eis etiam decre-tum fuit mandatum; hinc in gradu appellationis in *Rota coram Taja* super istis, stante dicto rescripto Signature, assumpcio fuit disputatio, in qua sub die 3. Decembris 1674. prodiit resolutio super executione mandati pro omnibus fructibus, juxta rigorosam taxam statutariam ad rationem septem cum dimidio pro centenario, declarando etiam non intrare arbitrium per asecurationem, vel instrumento, concessione nova audiencia, & reproposita causa sub die quarta Februario 1675. perficitur fuit in decisio[n]is, atque in hoc statu causam pendente reliqui; postmodum vero me amplius non scribente, in alia instantia coram Calataya sub diebus 8. Junii 1676. & 23. Januarii 1677. consimiles prodicunt resolutiones super curia fructuum, & in hoc statu causa pender.

Duo itaque fuerunt hujusmodi disputationum puncti; unus nempe super fructuum debito; & alter postio debito, super asecuratione, vel investimento pro cautele foli-vere debentis, ut in eveniunt in quem in prosequitione cause principalis super forte, de qua dif. 182. ob meliores probations declaretur eam indebitam esse, & per con-sequens indebitos etiam esse fructus, non renanentes iudicium elutorum.

Quatenus autem pertinet ad secundum punctum, quamvis deducentur ea, que in materia lequestris, vel asecuratiōnis iudicij habentur dif. 13. de judic. Attamen ad congressibus, in quibus pro veritate loqui solet, dicebam quod resolutiones non poterant de iustitia redargiri, cum id dicatur, Judicis arbitrio remissum, atque regula potius in contrarium urgat super prohibitione sequenti, vel asecuratio[n]is, ex infinitatis dicto dif. 13. de judic. & per consequens intrat propofitio, quod in arbitris non de facilis iustitia convinci potest, quoties facti circumstantiae non redoleant claram arbitrii irrationabilitatem; præser-tim vero ubi agatur de magno, & collegiali Tribunal, cum tunc sit longè difficilis hanc irrationabilitatem con-vincere, quamvis se de pedaneo, seu alias unicu[m] & inferiori Judge agatur, ideoque super hoc puncto parum me dis-fubebam; contentus relatione ad ea que plenè per alios scribentes desuper deducebantur, & que infinitu[m] dif. 13. de judic.

Quovad sit primum punctum fructuum super quo ma-gis, ac principalipter ego insistebam, ille in duas distingueba-tur inspectiones; unam nempe super substantia, sive omni-moda negatione hujusmodi fructuum, per aliquod tempus, post scilicet cestatum videtur, per transiit mulieris ad secunda vota; & alteram pro eo tempore in qua debiti es-tent, super eorum quantitate, videtur.

Quod primam, non negabam debitum fructuum pro tempore videtur, non solum quia ex parte mulieris cre-ditrix satisfactum erat forma flautaria interpellationis, sed etiam quia hæres viri debitoris se habuerat pro inter-pellato, atque se agnoverat eorum debitem cum con-ventione ad certum tempus eos solvendi ad rationem qua-tuor, & duorum tertiorum alterius fecit pro centenario; dicebam tamen id recte procedere durante videtur, sed non ultra, quod importabat ferè totum id quod erat in ques-tione, quoniam tam statuum, cum quo hodie vivitur, dif. 137. quam antiquum ex quo modernum defunctum est, cap. 78. libr. 1. agendo de dicto restituenda mulieri a parentibus viri, semper loquitur de Vida, ipsamque mulierem in hoc statu præsupponit, non adhibendo terminos ufra-rum, vel interuriorum, sed terminos alimentorum, que recte congruunt mulieri videtur, dum hæc in matrimonio adiuvare perferre singulare, ideoque honestum, ac iustum est per heredes praefari, ne alias mulier cogatur in honestate, & ex turpi questiæ vicium sibi querere, five minutum in causam epidemie vietus foret dotti consumere, atque in-dotata remanere, ex infinitis plures *supra*, præfertim dif. 161. num. 62. & seqq. ubi redarguitur indiferetus, ac irra-tionalibus legulexicis rigor illorum, qui uirarias opinantur accessiones mulieri videtur solutas per heredes viri, ideoque in fortem impundandas.

Secus vero cestante videtur, adeo mulier alterius viri effecta, non retineat amplius primi matrimonii reliquias, neque fingatur adhuc prioris viri uxori, eua ob cestantem dictam rationem, vel equitatem ita potius resistenter, ut illi qui personam primi viri representant, cogendis veniat, verisimiliter ex officio secundum matrimonium controve-re, eisque onera supportare.

Ceterum ubi etiam de isto easlo loqueretur, sive quod etiam ageretur de ea, de quo statuum loquitur, adhuc etiam cum sensu veritatis) dicebam, quod locus esse de-beret moderationi ejus rigorosa taxa, illam reducendo ad taxam currentem, & communem generaliter, prefin-dendo etiam ab infra scriptis hujus causis particularibus cir-cum-

emstantius, quoniam licet verē sint dictæ propositiones in foro externo judiciali, ut lex quoties sit clara & expressa, quamvis videatur dura, & irrationabilis, attendatque servari debeat, quodquid pars. Judicium sive eam exequendi, pars verò Principis vel Legislatoris sine eam revocandi, vel moderandi, ut advertitur *dīc. 35. de judic.* Cum in illa celebri questione ac leu dicatur effectus rationis, vel potestatis, vel utriusque simili juncta in colegitore, qui supremam habeat potestatem, apud jurisfas in foro externo magis recepta sit opinio, ut sit effectus solius potestatis.

Attamen id rectè procedit quando cum potestate juncta sit etiam voluntas clara, & expressa; fœsus autem ubi ista desit, vel ea sit probabilitas dubia, adeo ut admittat interpretationem, quoniam cum sola potestas sine voluntate nil operetur, idcirco quamvis Judex non possit expressam legem spēnere, vel revocare; attamen eam potest interpretari, atque cum iusta interpretatione eam moderari; ad instar eorum, que habemus in potestate Papa & Ecclesie per viam declarationis, vel interpretationis moderandi ius divinum indisponsibile; & super quo humana potestas non datur; atque ad hunc effectum pro congrua interpretatione recipienda venit altera opinio, ut lex dici debet effectus mixtus, potestatis, & rationis, praetupponendo legislatore virtutum iustum, discretum, & rationabilem, non autem impunitum, & irrationabilem, atque (nostris dicere solent) bestialem, cum prospere in ratione, vel in spiritu, non autem in litera interpretando, ut *edem dīc. 35. de judic. & alibi*; plures advertunt.

Applicando itaque ad rem; quando de tempore conditæ legis, bonorum stabiliæ, ac censuum, & locorum montium, allorumque lictorium investmentitorum fructus existent in eo statu, in quo sunt de presenti, quod scilicet in Urbe, alliisque magnis, & mercantilibus Civitatis, & locis, in quibus ad ipsa copia pecunia, que de conseqüentiis productis penuriam investmentitorum, solum fructus vix ascendant ad quatuor, & forte tria pro centenario, ut habeat præsentem *dīc. 32. de censib.* & hoc non obstante Legislator hanc taxam majorum septem cum dimidio statuerit in hujusmodi fructibus, vel usūs totalibus, tunc intraret dictus defectus potestatis, quamvis ratio non afficeret, vel quod privilegio mulierum, & donis id referendum esset, vel quod considerari essent magni sumptus, qui luxu adeo excreto, sunt pro suppuratione operium matrimonialium; sive quod ita statuum esset per quandam speciem pene ex motivo solicitandi debitorem dicitur, ut illam promptè solvat, ita commiserando mulieres, ut plurimis subiectas opprimitibus in suorum doctum recuperatione.

Id autem non solum dici posse observabam, sed quod potius res est in oppositum, si etenim attendimus tempora statuti antiqui conditi, vel reformati sub Paulio II. indifferenti debitorum usure, & interusura, ob illorum temporum contingencias, erant adeo excessiva, ut ex testimonio plurius Doctorum, quandoque in anno ad regnum fortè, frequenter vero id fequeretur in triennio, ut advertitur *dīc. 6. de usur.* adeo notabiliter posteriori tempore, Paulus III. in Urbe usuris Judiciorum statuerat triginta pro centenario, ut *edem dīc. 6. de usur.* habeatur.

De tempore autem novarum reformationum sub Gregorio XIII. eadem usura Judaicæ ob reductionem Di IV. currentebat ad rationem viginti quatuor, atque Loca Montium, & Census passim fruclabant in summa excessiva, ut patet ex deductis in sua fede, sub tit. de camb. *dīc. 1. & seqq. & alibi*; unde liquet, quod ista taxa ad septem cum dimidio fuit potius moderata, longè solita minor, ac potius in gratianam debitorum datus, quam in diuum, unde prospere confederatio datus potius retorquetur, ut scilicet iuxta arithmeticam proportionem, in urbe fructus dotalibus vix ad tria ascendere debent, cum Censuum, & Locorum Montium, quinam camborum, multo minus stabiliæ fructus, præsupposita fecuritate, vix ascendant ad dictam sumam, major etenim aliquorum investmentitorum fructus provenit à minori fecuritate, vel ab aliis incommodis, in quorum compenſationem tendit ille excessus, ut advertitur *dīc. 32. de censib.*

Ponderando præsentum, quod dictum antiquum statuum

Urbis, ad cuius limites cum aliqua reformatione processit statuum modernum, nullatenus considerari usuras, vel fructus, aut interusura, sed semper loquitur de alimentis, que s prudenter, aerationabiliter à dōtis quantitate regulantur, quoniam ubi dōtis esset infra summam libarum centum quinqaginta, decernitur taxa a major ad rationem duodecim pro centenario, quatenus attenta illorum temporum conditione comparative ad tunc currentes usuras, vel interusura, erat etiam suavis, & moderata ut supra, quafid ubi formodic sit; major summa pro alimentis requiratur, ultra verò libras centum quinqaginta usque ad mille, ad longe magis moderatam summam dictorum seutorum septem cum dimidio, cum qua in novis reformationibus, inheret anteiqua consuetudini, sublata solum dicta distinctione quantitatris fortis, processum fuit; ideoque ad evidentiam patet, quod ista taxa ad septem cum dimidio, tunc erat nimil moderata, longèque minor usuras, vel fructus currentibus.

Item ponderando alteram circumstantiam nimil considerabilem, quod scilicet antiquum statuum hanc taxam decernit usque ad mille, ultra non progrediendo, & non curando providere super fructibus quantitatibus excedentibus, dum ut supra in animo habiti non faciunt fructus, vel uitæ, sed solum alimenta, ad quorum limites hujusmodi usura, vel accessiones permitterent juxta unam opinionem, de qua dicto *dīc. 161. num. 20.* quamvis etenim ista opinio in praxi recepta non sit, ex rationibus eodem *dīc. 161. ponderatis;* attamen consideratione id dignum est, ad hunc effectum regulari mentem statuunt, atque in dubio ubi id non disponat, regulam, five interpretationem à legè antiqua recipere debet, ut advertitur *dīc. 35. de judic. & in peculiari flatutorum fede sub tit. de successione ad intest.*

Ultra quod, etiam de tempore novarum reformationum dotes erant exiguae, dum per reformationes factas sub Clemente Septimo, de quibus *supra*, *dīc. 22. & 143.* vigentes de tempore hujusmodi reformationis, taxa dōtum est in mille, & parum plus, & quamvis eodem modo, quo de presenti, taxa inter nobiles, & divites esset quodammodo à ceremoniali, adeo ut de facto dotes in majori summa constituerentur; attamen erat excessus habita ratione nostrorum temporum nimium exiguus, ut patet ex *cāfū*, de quo dicto *dīc. 12. & ex alijs similibus*, in quibus agitur de dotibus antiquis, adeo ut in ultimis reformationibus dōtum postea sequitus sub Sixto V. major metu quam egreditur non licet, sive scutorum quinque million, & quinque genitum.

His itaque sic stantibus, dicebam rectè intrare frequentes sub diversis materialis infinituam veram, ac recptam propositionem, deducitam ex theoria Bartoli. in l. inter stipulacione, §. Sacram. ff. de verb. obligat. de qua alius responsum apud Capo. Lar. *dīc. 1. 6. Martin. Andr. dīc. 48. & 70.* & habetur præsentum sub tit. de emplo. *dīc. 54. & sub tit. de decim. dīc. 3.* ubi ea declaratur, ac alibi, quod scilicet contractus, quamvis in sua origine sit justus, si tractu temporis ad magnam iniquitatem adducatur, intrat Judicis officium pro moderatione, ac reductione ad iustitiam, & tamen in contractibus correspiciens dignoscitur aliquod maior obstatuum ratione reciprocata evenitus boni, vel reficiens mali, ideoque multo magis hac moderatione intrare debet in provisionibus legi, quando ejusratio cest, cum tunc facilius adaptetur termini textus in cap. *suggestum. de decim.*

Ita etenim non est contempnere, seu violare legem, sed potius magis conformis esse redire voluntati Legislatoris, intelligendo, & practicando legem, ut decet insipiti visiente morte Christianorum, juxta monitum Apostoli, non autem in litera, qua occidit, juxta mortem Iudeorum, dum iste mos intelligendi, & practicandi leges in litera, inquit (quod magis), attendendi in eadem litera etiam indigetas parunque fundatas tradiciones aliquorum scriptorum, & præsentium collectorum, qui dum viverent, nullius erant peccata, & aptitudine in iudicando, vel confundendo, juxta frequentiorem hujusmodi collectorum conditionem, reddidit in literaria Republica Jurisprudentialis tantum per speciem Iudeorum inter Christianos; & meritò quidem, quoniam cum lex presupponenda sit quedam rationalissima norma, que ab experientia, & à prudenteriorum virorum iudicio despumpta est, adeo ut ratio reputetur eius causa, sine qua corpus remaneat puritum, & contemptibile cadaver; ita ad irrationalitatem congeriem redacta videatur.

Pro-

Procedere hæc dicebam generaliter, & in quocunque cāfū, ubi præstrium de excessiva, nimirum considerabilis dote ageretur, adeo ut nulla urgeat peculiaris ratio, qua dictam justitiam, vel aequitatis moderationem suaderet; fortius verò, ac indubitanter ob plures valde considerabilis circumstantias particulares in isto casu concurrentes, quarum una sufficiere debet, inquit magis eas considerando simul junctas.

Primo nempe, quod ex deductis supra, *dīc. 183.* attenuat naturali veritate ista dos indebet erat, utpote absorpta à gemmis, & aliis bonis per mulierem occupatis, quorum ratio habita non fuit ob immoderatum rigorem procedendam cum litera texus in *l. n. 1. & tacet. Codic. de rei uxori. art. 5.* five ratione illiquiditatibus, ideoque ubi etiam de summo rigore falvari potest ab injuria, omnino tamen improbat videtur dicebam alium immoderatum, & irrationali rigore cumulatum, ac propriea unius rigor circuaria fortè compensari debet cum ista aequitativa moderatione.

Secundo quoniam ipsam credidit agnoscendo dictam veritatem, ad præfens currentium interusutorum, vel fructuum contentem fuit summa moderata, & currenti usui proportionata, quinimò potius excedente seutorum quantum, & duarum ex tribus partibus alterius scuti; quavis enim dicta conventione limitata esset ad certum tempus, quo elapsi magis receptum est subintrare dispositum statutarium ex insuffisientia dicto *dīc. 161. numer. 46.* cum aliis in causa decisionibus, atque mihi reflectenti ad veritatem videbatur, ut non intraret ea, que alii pro hac partes scribentes, quibus ego quoque tangam Advocatus adhærebam, deducebant circa purgationem magis, ob impedimentum justæ creditibilitatis falsificationis debiti, cum gemmis, & bonis, ut supra, cum revera ista non esset pœna, sed potius subtrahendæ benevolentia, juxta ea, que habentur sub tit. de camb. *dīc. 6. & alibi;* attamen adhuc videbatur circumstantia considerabilis pro dicta moderatione.

Tertio ob diversam qualitatem viri, quoniam licet in sphera nobilium parvæ, vel mediocri Civitatis esset nobilis etiam antiquæ qualitate, & generosa nobilitatis; attamen circa omne dubium dicti meretrabat inferior, ut potè diverse sphera, & fortuna, comparativè ad primum vitrum, ipsamque mulierem, cuiusque conjugos, ut potè de superiori, ac majori primario ordine magnitudo urbis, adeo ut legaliter, circa ejus injuriam, dicendum esset patrum dignus, vel inqualis, defundendo dignitatem ab ordine, vel sphera, juxta ponderationes, de quibus *supra*, *dīc. 2. numer. 12. & dīc. 144. numer. 46. & alibi;* etiam in Romana Primitiva geniture de Casarinis *sub tit. de fedicom. in hoc supplemento. dīc. 201.* & per consequens quod ita potius recipienda esset superioris insuffisientia opinio, de qua *dīc. 161. n. 20.* ut scilicet hujusmodi usure, vel interusuria excede non debent merari onerum matrimonii juxta conditionem viri, quam muleri sequitur, ut etiam magis particulariter advertitur *dīc. 3.*

Quoniam etenim ista opinio minus recepta sit, adeo generaliter, atque cestantibus facti circumstantiis, cum contraria potius procedendum videatur; nihilominus in magnis præstrium Tribunalibus, ut advertitur *dīc. 35. de judic. num. 38. & alibi,* rite non debent ita aliquid uni opinioni magis communiter recepta, perinde, ac si effet causus legis, atque ut nostri dicere solent, ac si effet Evangelium S. Joannis, quoniam aliquando recedere licet, in modo recessi debet ab una opinione magis communis, & adhaerendum est alteri minus communis, quando facti circumstantiae aliquam particulariter producent rationem, ob quam ista minus communis probabilior, vel æquior censetur sit.

Quinimò, ut nimium frequenter semper tamen opportuna advertitur, quando hujus legalis facultatis professores excitari vellent ab eo turpilethargo, in quo mox vivunt, sive aperire vellet oculos mentis, quos inepti clausi tenent, non procedendo scilicet iudicando more in litera proportionum, & doctrinarum, sed eas intelligendo in spiritu, cum debito discernendo, vel ratio, illæ, que invicem evidenter pugnantis opiniones, super quibus hinc inde fieri solent cohortes, magna vim constitudo in arithmeticis numero, revera non essent contraria, sed diversa, rectè conciliables juxta diversa calum circumstantias, & cum opportuna applicatione, que ex eis revera penderet.

Et quartù demum, quoniam in ista facti specie, pœnitentia dotalis non erat ad liberam viri dispositionem, sed inventiā erat in bona stabilitate, vel æquipollentia in Urbe, vel statu Ecclesiastico, & per consequens ne fictione, de tur major operatio, quam veritati, hujusmodi fructus, vel ultre, que dicuntur suppletio ejus, quid ex bonis percipi potuisse, illam metani exceedere non possent, ut advertitur *dīc. 1. 61. num. 45.* & alibi hoc *ed. sit.* ac etiam ad aliud propositum *dīc. 8. 1. de fed.*

Et quamvis dotalis sit in bona stabilitate, vel æquipollentia in Urbe, vel statu Ecclesiastico, & per consequens ne fictione, de tur major operatio, quam veritati, hujusmodi fructus, vel ultre, que dicuntur suppletio ejus, quid ex bonis percipi potuisse, illam metani exceedere non possent, ut advertitur *dīc. 1. 61. num. 45.* & alibi hoc *ed. sit.* ac etiam ad aliud propositum *dīc. 8. 1. de fed.*

Et quamvis dotalis sit in bona stabilitate, vel æquipollentia in Urbe, vel statu Ecclesiastico, & per consequens ne fictione, de tur major operatio, quam veritati, hujusmodi fructus, vel ultre, que dicuntur suppletio ejus, quid ex bonis percipi potuisse, illam metani exceedere non possent, ut advertitur *dīc. 1. 61. num. 45.* & alibi hoc *ed. sit.* ac etiam ad aliud propositum *dīc. 8. 1. de fed.*

Nihilominus, etiam in sensu veritatis, dicebam id continentem nimirum evidens æquivo cum ex pluribus primum nempe quod dicta decisio prodit de anno 1613, quando longè diversa era ratio investiturorum, & fructuum ut supra, & magis ad rem habetur in dicta Romana reductionis censu *sub tit. de cens. dīc. 32. & patet quoque ex iis,* que habentur plures *sub tit. de camb.* atque docet magis certa, & notoria praxis locorum montium.

Secundo quoniam eadem decisio est in quadam causa Alcalana Civitatis, vel diocesis, & sic in loco remoto à Metropolitica Civitate, & non mercantili, juxta ponderationes, de quibus *dīc. 6. 32. de censibus.*

Et tertio fortius quoniam in eo cāfū agebatur de modita summa seutorum quingentum, in præfensi autem de summa fructuum contentem fuit summa moderata, & currenti usui proportionata, quinimò potius excedente seutorum quantum, & duarum ex tribus partibus alterius scuti; quavis enim dicta conventione limitata esset ad certum tempus, quo elapsi magis receptum est subintrare dispositum statutarium ex insuffisientia dicto *dīc. 161. numer. 46.* cum aliis in causa decisionibus, atque mihi reflectenti ad veritatem videbatur, ut non intraret ea, que alii pro hac partes scribentes, quibus ego quoque tangam Advocatus adhærebam, deducebant circa purgationem magis, ob impedimentum justæ creditibilitatis falsificationis debiti, cum gemmis, & bonis, ut supra, cum revera ista non esset pœna, sed potius subtrahendæ benevolentia, juxta ea, que habentur sub tit. de camb. *dīc. 6. & alibi;* attamen adhuc videbatur circumstantia considerabilis pro dicta moderatione.

Motivatio etiam in prima decisione eorum Taja 3. Decembri 1674, de possibiliitate afferendi fructus juxta tam statutarium, quinimò majores, ergo pecuniam de summa fructuum contentem fuit summa moderata, & revera tamen istud motivum longè maiorem contineat videbatur fallacia; tum ex iis que habentur per idem Tribunal dicta in Romana, seu Tudertina cambiorum *sub tit. de camb. dīc. 31.* tum etiam quia sub genere investmentitorum pro cautela tertii, quinimò, & ipsius mulieris, & ex natura dōtis, profus improropus est recentre contradictum cambi, qui redolit periculis negotiationem, dum ipsa fors exponit periculis diminutionis, ac etiam totalis amissionis, ut plures in sua fide *sub tit. de camb.* advertitur.

ROMANA RESIDU I DOTIS

PROGINETTIS

CUM MATHÆIS

Cause pendet in Rosa.

De fructibus, vel usuris dotalibus, an debeantur in quibusdam casibus, de quibus in *disc.*

SUMMARIUM.

1. *Facti series.*

2. *Taxa conventionalis ad certum tempus non operatur ult. sed intrat statutaria.*

3. *Declaratio quando, & quomodo id procedat.*

4. *De cāfū in quo dilatio sit in graviam creditoris.*

5. *De cēdēm, & quomodo id defatur.*

6. *Improbatur observantia taxæ statutariae ex n. 17.*

7. *Deratione ob quā juris sunt contempnibiles spudliteratos.*

8. *An augmentum sit dōt.*

9. *Quod etiam pro augmento debeantur usure.*

10. *De distinctione inter patrem, & extraneum.*

11. *De autoritatis pro cāfū usuram in cāfū.*

12. *Quod eis non sit deferendum, & quare, & de aliis in contraria.*

13. *Quod iusta credulitas non debendit excusat.*

14. *Derationibus in quibus innititur iste cāfū usurarum etiam sine mora.*

15. *Quod in cāfū non applicetur.*

16 An debeantur usura pro dote excessiva contra formam
Sixtinae.
17 De eodem, de quo n. 6.

DISC. CXCIV.

Asumptio tractauit matrimonii inter Mutium de Mattheis, & Catharinam de Ginetics, cum Cardinalem patrem, & fratres pueri dotem fecerunt decem, & octo mille tantum date vellet comprehensis sicutis mille, in quibus Laurentia mater contribuere se offeret, vir autem cuperet sicuti virginis mille, hinc prestat Laurentia pro matrimonio confiducundam ad facilitudinem à se optari matrimonio effectuationem, clam per apocquam privatam fiducialium operam cum magna cautela confidat, pro augmento donavit filia dicta reliqua sicuti bisimile ex ejus doce post mortem tamen consequenda, ac propterē matrimonio concluso, confidat etiā in matrimonium cum dote sicutum decem, & octo mille, atque deluper, & supponatur, obtemptum simile breve super derogatione Sixtinae, cuius summa pars soluta fuit, altera vero pars remansit penes dotantes cum onere solventi fructus ad rationem duorum pro centenario ad bimillium tantum, & non ultra.

Obiit primo loco Laurentia, deindeque post aliquod tempus Catharina ipsa sine prole, canique breviter sequitur etiā quoque sponsum; quare inter Ginetics dotantes, & heredes mulieris, & Marthas fratres & heredes vii ora coram A. C. controverterunt pro restituitione illius dotois quae per virum habita fuerat, vel ejus residui, de pluribus partitis dati, & accepti hinc inde actum fuit in facto potius quam in iure consenserib; ille vero partitum quae iuris inspecionem habebant, consistebant in fructibus, vel ultris dotabilibus, de quibus viri heredes Rei conventi excepiebant, nempe de ultris residuoi non soli post bimillium usque ad tempus dissoluti matrimonii, & de aliis usuris dicti augmenti fructorum bisimili ad eis obitus Laurentiae pariter usque ad dissolutum matrimonium, illas praetendo juxta rigoram taxam statutariam septem cum dimidio pro centenario, introductaque per appellationem à qua dicta sententia A. C. causa in Rota coram Bourlomont, ea que proposita sub die 25. Februario & 12. Maii 1675, dilata fuit resolutio, in hac tamen posteriori propositione subdatur, quod Rota inclinaret pro heredibus viri debitoris, ut utraque species fructuum ad rigoramus taxam debetur, quodque resolutionem impeditur moritum à me in compensationibus excusat circa augmentum fadum in Sixtinae doto, quod ob defectum derogationis Sixtinae doto non existaret, ideoque ultras patre non posset, atque in hoc statu causa pendet.

Tres igitur erant puncti; primò nempe circa fructus dotis validè constituta, & non soluta post cessatum taxam conventionalem; secundò circa fructus dicti augmenti prescindendo ab obseclo Sixtinae in terminis generalibus juris; & tertio quid statu dicto obseclo.

Quatenus pertinet ad primum; cum scribentes pro heredibus viri deducunt propositionem, de qua supra, disc. 16. n. 46. pluries a Rota firmatam praeferunt in Romana doto, & fructuum disc. 196. hodieque in Curtis passim receptam, quod inior taxa conventionalis restricta ad certum tempus cessare non faciat taxam Statutarium, vel confutudinarianum, quod illico cessata conventione subintar.

Non negabam assumpum in suo casu, inculcabam tamen idem, quod quotidie ex istius facultatis malo fato praedicare oportet, fed in deferto, magnum nempe errorem censendum esse ita more cœcum procedendi cum hujusmodi generalitatibus, & in abstracto abique alio discurrit, ac reflexione ad diversas causas circumstantias, sive non perquiendo conclusionum rationes, & principia.

Dictum etenim aliamque derivat à dispositione, vel ratione textus in l. pecunia 9. ff. de usur. de quo occasione 3. cambiorum limitatorum plures sub titulo de Cambio per servitum disc. 6. et etiam sub aliis materiis, quod scilicet ubi usura ad certam maiorem rationem debet fuisse, atque iudee peti possint à debitore moroso, creditor autem, ut ei morem geret, eos ad minorem rationem reducat ad certum tempus, vel sub certa conditione, tunc elatio tempore, vel defecta conditione, subincuria curius legalis, vel connaturalis, tanquam ex deficiency illa implicita donatione, vel remissione, quam creditor non nisi ad certum tempus, vel sub certa conditione facere voluit, comodo modo quo in reductionibus pensio num Ecclesiasticarum, & similibus habemus.

Id autem procedit, quando dilatio concedatur per ere-

dorem in gratiam debitoris, qui allas tanquam morosus ad usuras rigorosas juxta taxam statutariam teneatur, ac propterē intret dicta ratio implicite donationis, vel remissionis; fecerunt autem ubi juxta casum, de quo in Romana Dots 10. Decembri 1660. coram Taja, dilatio, vel respectivè non soluta, sequatur potius in gratiam, & committat viti creditoris, cuius interfici pecuniam dotalem confervari penes dorantem ut potest divitem cum aliquo modico emolumento & fine periculi, quam penes ipsum refiniri otiofam, & cum periculo; & converto dorantis condito si talis, ut ob copiam pecunie numerata, nulla in eo considerari valeat moxa, seu verisimilitudo, ut haberent pecuniam promptam, & in magna quantitate otiofam, pati velut curium gravium usuraram, juxta ponderationes, de quibus in mox allegata decisi coram Taja, & quas etiam ipse naturalis discursus docet.

Applicando autem ad rem, de tempore contracti matrimonii ob aliqua accidentia istius Principatus, non videbatur expediens facere investimenta in loca montium, Cafalaria vero, atque bona tua in Urbe non sunt prompta, ac etiam sunt exigui fructus, ac propriez qui nolint se expondere periculo negotiacionis, vel alteri periculo, quod inefit in vacabilibus, quandoque coguntur dicti pecunias otiofam tenere, prout in notabilis quantitate tenebat praefatos nimium dives Cardinalis patrus, qui communem pecuniam quoque administrabat, ut potest provisissimum, & diligenterius, & qui anxiè inquirebat investimentorum occasiones in castra, seu Cafala, atque hujusmodi, que cum sunt tuta, vix dictam metam duorum pro centenario ascendunt.

Ac propriez, etiam cum sensu veritatis, dicebam omnino probabilem videlicet quod praefinitio temporis bimillium cum enixa taxativa explicata cum verbis tantum, & non ultra, referenda non effet ad dilationem; quam vir creditor concederet debitori dotanti, sed potius est converto ad taxationem voluntatis dotantis non subiacendi illius utriusquam modicis, nisi pro illo tempore, & non ultra; iteque causus videbatur fortior ad favorem dotantis debitoris, quā illis de quo in dicta Romana Dots coram Taja, dum in eo casu dotans erat consul, & negotiator qui pecuniam penes se existente super cambiali aliquippe negotiacionibus tracabat cum lucris majoribus, quae ratio non congruebat illis debitoribus clericis, & non negotiatoribus; iteque licet conclusio effet vera, evidens tamen videbatur fallacia in administratione ex facti generalitate, & circumstantiis regulanda, non autem cum generalitatibus & in abstracto, quo cumque casu parvissime procedendo, cum exinde omnes errores, & confusiones in ista facilitate manent.

Et nihilominus, ubi etiam pramissa non viderentur sufficientia ad omnino modum executionem dotantis abuturis, adhuc tamen prorsus improbabile est, omnique legali, & naturali ratione, & discursu contrario, ut procedi debet cum dicta rigorosa taxa statutaria; una ex rationibus generalibus ponderantibus in Romana doto, & fructuum disc. 183. cum fortius ex praeditis particularibus hujus casus circumstantiis, quodque dicta nimium moderata taxa duorum pro centenario nimium considerabi debet pro regulatione ratione, ut verisimilis voluntatis partium, cum qua est in iudicando procedendum, non autem cum prorsus irrationalibus judaismis legalibus, ex quibus manat, ut iuris professores in Ecclesiastica literaria comparatione allorum professorum poterunt Hebrei inter Christianos, atque lex que debet esse extractus, arque ut dici solet quinta essentia rationis, continet magnum cumulum irrationalitatum, & exorbitantium, addita etiam consideratione, de qua in fine num. 17.

Quo vero ad secundum punctum usuraram augmenti clandestini facti per matrem post ejus mortem; alli pro hac parte scribentes principale fundamentum constituebant in verbis apoc. redolentibus donationem factam Catharine filie, quodque propterē non effet dos, que ubi constitit in quantitate, potius quam mulieri directe constitutus, sed potius effet de bonis paraphernalibus, seu extratotalibus, in quibus non intrat statutum, minusque intrat dispositio, vel ratio text. in cap. subaliter.

Istud tamen fundamentum mihi non placebat, quoniam attenta substantia veritatis, que ut supra in iudicando attendit debet, eaq; defensum, ut debet, non ex formula verborum, præferunt ubi agitur de mulieribus, & idiotis, sed ex tota causa, considerando contextualiter in actu, ne non veritatem tractatus, ipsa etiam verba, ad oculum patere debent.

De Dote, Disc. CXCVII.

debat, ut istud esset augmentum contemporaneum, & de illa specie, de qua agitur supra, disc. 163. ut dote naturam in omnibus fortior, ejusque conatur, & in specie ad istum effectum usuraram, d. disc. 161. n. 12.

Motivabant quoque idem de distinctione inter patrem, & extraneos, subquorum genere in hoc proposito venient, omnes, excepti patre, & avo paterno immediate, ut extraneos ad hanc ultras non teneat nisi post biennium sed patre dicebant esse fragile fundamentum, quoniam licet præterea istam adhibent distinctionem, attamen in foro, præterit vero in Curia non est recepta, & quidem probabilitate ex rationibus, & authoritatibus, de quibus disc. 161. n. 9.

Præsupposito itaque quod agatur de vero dote augmento quod dote naturam in omnibus fortior, adeoque quando non concurrencent particularies, de quibus infra, illa praesertim quod debitur est à debitorū iustitia ignoratur, intraret regula pro curio usuraram ad terminos dicti cap. Salubriter; discurrendo punctum per authoritates, & per rationes.

Circa authoritates, scribentes in contrarium in primis nimium evagabant cum confusa iniutili replectione chartarum super regulam generali, de qua cod. disc. 161. numer. 7. & seqq. & alibi plures, ut in hac materia pro curio fructuum, vel usuraram necessaria non sit mora, quae per interpellationem, vel diem incurrit, cum ipsa supportatio oneris sit loco more, sive quod ista ultore non sit effectus mora, sed potius recompensa, vel restauratio dijnni passi per virum, idque non impugnabatur, cum vis effet in defectu applicationis ut infra, idque ut præmissum est, id continebat laborem inanem, ac superfluum chartarum replecionem.

Descedendo autem ad specialia, totum fundamentum constituebant in autoritate scribentibus apud Marin. ref. 166. n. 4. lib. 2. sub in specie dicti ultoris augmenti constituti post mortem praetendit ad hanc constitutis.

In hoc autem, rescendendo etiam ad veritatem, dicebam huic authoritati non esse deferendum ex pluribus; primo nempe quoniam ista non est doctrina scribentis ad veritatem, sed allegatio moderni advocati ad cause servitum, ideoque nullius autoritatis, ut adverterit disc. 25. de judic. 2. In opusculo styl. ac etiam disc. 1. de fidei. & frequenter; secundo quia detegitur ejus assumptum in abstracto male fundatum, dum procedit cum autoritate Chassan. ad contractum. Burgund. rubr. 4. & 23. qui se retractat, ac firmat conctrarium esse verius.

Et tertio fortius quoniam in eo casu, de quo dictus scribens agit, bene loquitur ob longe diversa facti circumstantias, quoniam oppotest, siquidem in eo casu augmentum dote post mortem constitutum sit ad eum patre, & dotante, non quidem in occulto, sed per publicum instrumentum, sciente, & presente, & accedente ipsomet filio, qui erat heres; & quod magis est, statim sequita morte fratris, idem heres agnoscendo debitum, expresse se constituit per alium instrumentum augmentum iam celsi debitorem, cum obligatio loquendi fructus; ac propterē nullus cedebat quaque super ius debito, cui principalis debitor non opponebat, sed potius quæstio erat super defensionem anterioritatem, vel prioritatem cum ejusdem heredis creditoribus in confluxu, an scilicet pro hujusmodi fructibus mulier, eisque vir dicendi effent creditors patris defuncti, ut in iuris bonis ex beneficio separationis honorum vincient creditors quamvis anteriores heredes, unde licet quoniam remota, & omnino extranea à casu sit ista autoritas, si tali attributum congruit.

E' conseruo non competentia fructuum assistit punctualis authoritas Chassan. ubi supra, nimium facienda non solum quia ita remanet punctualis abique contradicente, ideoque ut nostri dicere solent, attendenda tanquam causa legis; sed etiam quia non est in Confusili, & sic venialis, & suspecta, sed ad veritatem matris examinata cum retratione prioris opinionis, & quod magis habet fomentum rationum, de quibus infra.

Item quoque h. betur apud Peregrin. conf. 88. numer. 8. lib. 2. Quamvis enim ita authoritas apud me non magni ponderis effet non solum, quia confluentis, sed etiam quia obiter aliud agendo, articulo non examinato, ad quod est reflectendum; attamen qualis qualis sit, cum precedente jungi potest, scilicet pro currenti styl. vel inepta numeratione, de aqua his annectim authoritatis; de quibus supra, disc. 115. n. 4. firmantes quod sicut credulitas non existentia debiti, ab hujusmodi usurris excusat, potissimum vero, ac indu-

bitant ab illo excessu, qui pro insinuato prorsus irrationali legulegio rigore ultra communem usum provenit à taxa statutaria, quae in dicto excessu cujusdam formalis persona speciem redolere videtur.

Item fortius comprobari dicebam ex rationibus, quae pro meo sensu, ac genio, ubi non urgeat lex expressa, & literalis, magis attendende sunt ex insinuatis disc. 163. de Just. disc. 163. siquidem conclusio à me non impugnata, ut pro hujusmodi usurris non requiratur mora, cuius loco stare dicunt ipsa oneram suppositionis, reddite procedit in suis casibus, quoniam nullus ad rem erat adaptabilis; vel feliciter quando dotans constituit dote, adeouciat, vel feire debet certissime dicim, quodque illam non solvendo currant fructus in restauracione onerum, quorum intuitu dote constituta sit, etiam si quantitas, vel subfinitia in parte sit incerta juxta causis, de quibus dicto disc. 161. numer. 16. & seqq. quoniam cogitare potuit, ac debuit ad certificationem ut ibi, vel ubi nulla dote constitutione accedente sit, vel feire debet sibi dote constituti, & solvendi onuscumbe, adeouci sibi imputari valeat, cur sibi incumbet oblationem adiungere neglexerit iuxta nimium rigorosum casum ab aliqua irrationalitate non alienum, de quo supra, disc. 2. & 3. Vel quod corollariè ad præcedentem, ut dote in contractu, vel equitas de utili in rem verio, vel negotiorum gestorum, quia nempe vir dicere valeat sublevasse dotantem ab illo onere, quod sibi incumbebat, ipsu[m]que ejus vice supponit, quae sunt rationes quibus curius hujusmodi usuraram absque mota junxit ex deductis, disc. 161. & in aliis.

Omnes autem iste, vel similes rationes in hac facti specie non intrabunt, quoniam dotantes, quietiam tanquam filii Laudentiae ex tunc Matris heredes non cogitant, nec sciebant, nec feire, vel cogitare poterant, vel debent ad istud delictum, ac propterē dicebant intrare invenit dilecta dilemma, quod, aut vir erat consulus ab initio iustus clandestini augmenti, aut non; si non erat, dicere non potest, quod ejus intuitu contraxerit matrimonium, atque matrimonio non suscepit, sed pro eis congruat reputavit dote sibi publici constitutam; & si erat, exinde convincitur dolosus, & deceptor, dum per publicum juratum instrumentum se declaravit convenientem dote scutorum 18 m. contenta, ita supplantando, & decipiendo dotantes iustis crederent, secunda quia detegitur ejus assumptum in abstracto male fundatum, dum procedit cum autoritate Chassan. ad contractum. Burgund. rubr. 4. & 23. qui se retractat, ac firmat conctrarium esse verius.

Demum quod tertium punctum obstatuli refutantur à Sixtina, cui non erat in hac parte derogatum, id motivando procedebant cum punctualiter firmatis per Rotam in Romana fructuum dote 12. Februario 1666. coram Otalora in casu, de quo supra, disc. 3. Ex ea convenienter ratione quod secuti dari non potest accessorium sine principali, ita dari non potest fructus, vel ultra sine forte principali quae debentur, ideoque cum ob decreum irritans contentum in Sixtina excessus sit indebet, ac nullius actionis productivus, de consequenti non possum deberi ultro; eodem modo, quo plures in præcedentibus habent de lucro statutario, quod est accessorium, per portio quantitativa dote, ut pro isto excessu.

Atque in dicta dedictione firmatur, quod etiam si postea ex ea efficitur derogatio, attamen illa non retrotrahetur ex eo, quod verba derogationis expressa percuterent tempus futurum, ac dotem taxandam à Rota; & sic ex nunc, non autem ex tunc.

Ita refutol in eo casu probabilis visa est ad temperandum illum indicatum rigorem, qui in reliquis adhibitus fuit ex dedictis, disc. 1. & 2. cum dubiis seqq. Prout congrue cedem apliceat ad præsentem casum videbatur ex rationibus, de quibus supra ita faciliter admittendis.

Sei quatenus pertinet ad punctum in genere, quando agatur de dote congrua, & de paragio jam constituta, sive que constituit debitur juxta considerations, de quibus disc. 14. & 15. ad dotare obligatus, quoniam invitus ad illam teneatur, & per consequens ante dotationem, & matrimonium habet obligationem aliendū, tunc dicendum videtur quod licet anquam obiretur derogatio Sixtinae, actio non sit in judicio experibili, attamen illa obtenta, intrat etiam ad hunc effectum

sedum illa retroactio, de qua particulariter *dis. 24. & 143.* cum in retulit ratio superioris assignata, quæ derivat ab actione negotiorum gestorum, quod alia dotans supportare debuit; illud onus, quod supportavit vir, cum taxa dotis reguletur à qualitate mulieris substantiæ, quamvis aliqua differentia dignoscatur inter substantiationem pueræ innuptæ in propria domo dotantis, vel dotare debentis, & mulieris maritata.

17. Ex ista vero consideratione, quod taxa dotis in forte principali regulanda veniat à consideratione sumptuum patrum pro congrua substantiatione mulieris juxta eam qualitatem, quod ex fructibus faciendum est, refutat comparatio irrationalitatis, de qua supra, *n. 6.* circa observantiam hodiernam antiquæ taxæ statutaræ factæ quando dotes constituebantur in longe minori summa in forte principali, eo quia fructus investimentorum erat maior, ac propriæ adeo magnus excessus, qui de tempore moderno inolevit, habet rationem modicæ fructus, quem investimenta producunt, ne auctoritate augere forte, ut obtineatur fructus sufficiens, dum hodie decem milie vix fructus id quod antiquus, & de tempore taxæ fructuantur quatuor, vel quinque milie, igitur manifesta irrationalitatis est in adeo excrescens dotibus in forte principali ob dictam rationem regulare fructus juxta usum, & taxam antiquam.

MUTINEN. FRUCUUM DOTIS, INTER EASDEM PARTES, DE QIBUS INFRA, D I S C . CCXIV.

An usura dotales debeant per rata dotis consistentis in geminis, & jocalibus, ac superselectibus; & ubi illarum taxa statutaræ sit diversa in patria viri, & in illa mulieris, qualis taxa attendi debeat.

Et an ex humiñodi usuris derrahri debeat illud tempus, in quo mulier fuerit extra domum viri, à quo propterea non percepit alimenta.

S U M M A R I U M .

1. De punctis cadentibus sub questione.

2. Quod debeantur usura etiam pro geminis, & mobilibus.

3. Quia taxa attendi debeat, an illa loci viri, vel mulieris.

4. Quod si potius deferendum autoritatis.

5. De concusione, quod in materia usuraria attendi debeat taxa minor, an procedat in usuris dotalibus.

6. De meliori ratione quam attendi debeat taxa loci viri.

7. An vir affigatur usuras pro tempore, quo usura vivit extra domum.

8. Quod in ipsa materia sint distinguendi causæ.

9. Muliere colposæ à viro divergenti, vir facit suos fructus dotis.

10. Quid in usuris dotis consistentis in quantitate.

11. An mutuans mulieri à viro divergenti pro aliomentis repeatat a viro.

12. Quid ubimulier non culposæ, sed ex justa causa à viro diverget.

13. De alio caſu pendente in Rota, in quo mulier extra domum viri abiens vivat.

14. De causa præciosæ, quod mulier per aliquod tempus causa recreationis extra viri domum vivet,

D I S C . CCXVIII.

1. Equita ad favorem Com. Caesaris Rangoni resolutione super puncto principali, quod per *dis. precedenti*, affumpita disputatione super fructuum, vel usurarum dotalium liquidatione, de tribus opponebatur ex parte Marchionum de Strotilis rectorum conuentorum; primo nempe quod cum primis data effecti in bonis stabilibus estimata pro rata seutorum, 13. pro reliquis autem septem milibus data essent pecunia, gemma, & jocalia, aliaque superselectilia, idcirco pro illis debite non efficit usura juxta opinionem Leotard. *ques. 28. n. 32. cum f. 49.* Secundo quod attendi debebat taxa statui Civitatis Mutinae patriæ tertii viri ad rationem quinque pro centenario, non autem taxa statui Civitatis Mantuae patriæ mulieris ad maiorem rationem septem, ut Comes Caesar auctor præcedebat. Et tertio quod cum mulier pro toto tempore matrimonii in tribus mensibus actibus cuiuslibet anni pro eius recreatione turata solita fuisset in quadam suis proportionatam esse crediderint; idcirco interelle obi-

villa sita in territorio Mantuano, ex cuius fructibus videtur percepit, pro hac rata facienda efficit subductio dictarum usurarum ex cessante earum causa productiva, dum vir pro hoc tempore onera matrimonii non supportaverat.

Defuper itaque denovo ex parte prefati Com. Caesaris actoris confutus. Quatenus pertinet ad primum punctum, 5 dixi pro eo probabilitus respondendum videri, contentus folia disputatione eorum, que super hoc in puncto in specie habentur supra, *dis. 161. num. 131.* ubi relato Leotardis supra, firmatur quod tam attento majori calculo authortatum, quam fortis attentus rationib; verior sit contraria opinio, quoties particulares facti circumstantiae certare non faciunt rationes, quibus illa iniungitur, ejusque limitationes non inducent, ideoque genio, ac stylo nimium abhorrentibus minus transcriptioris, ac ineptam superfluum repletiorum chartarum cum illis, que in voluminibus jam editis videtur possunt, ita remissive in hoc me habuit, approbando cum sensu veritatis ibi deducta; postmodum, quia aliquae facti circumstantiae suadebant, ut integrâ haec dos post dissolutum primum matrimonium ad quantitatem redacta

Super secundo puncto, an scilicet attendi debeat super taxa fructuum, vel illud datum totallum statuum patriæ mulieris, vel illud patriæ viri, dixi, quod cum deliper non habeamus leges, vel canones illum decidentes, minimeque authoritates antiquorum, qui humiñodi quæstiones non cognoverunt, dicendum videtur punctus ambiguus, non nisi compositione dignus; vel ubi partes concordare nolent, efficit capax interpositionis arbitrii. Judicis super aliqua moderatione taxæ magis rigorofæ, dum illa moderne autoritates, quas desuper habemus, afflunt viro pro consequenti summa majoris juxta taxam patriæ mulieris, quasi quod licet in regulatione lucri attendendum veniat statutum domicili viri ex pluribus insinuatis in precedentibus, & *Præterit. dis. 28.*

Attamen, ut ad istum effectum attendi debeat statutum loci contractus; sequendo *dis. 419.* Duran. *num. 2. & 129. n. 1.* *Præterit. vol. consil. Farinac.* firmatum sicut in Romana doti 2. Maij 1604. coram *Vero prof. editio in causa*, de quo supra, *dis. 1. cum diss. seqq.* in quorum ultimo *n. 1.* & 2. illa conclusio insinuat, sed non expeditur, ne violaretur stylus nimium abhorrens evagations in superfluis, ac in libris questionibus, dum in eo causa nulla pœna differentiatione distinguatur inter unam, & alteram taxam.

Econverso autem ponderando rationes in diversam sententiam ego reflectendo ad veritatem item patet, genio ac stilo deferrendi magis rationibus quam authoritatibus preferim modernis, que pro incipio pragmatico stilo abiq; differt, cum aliqua ratio generali non bene applicata, five cum aliquo Doctoris ad literam, non reflectendo an bene & fundate, necne, procedat.

Advertiñam itaque in primis contra virum favore debitorum ego conclusionem, quod in materia usurarum, & inter inferiorum attendendum est quod minus, illaque sequenda est opinio quod debitorem minus gravet, ex pluribus insinuat, *sub tit. de usur. & sub altero de camb.* cum sit propositio vulgaris, & recepta.

Verum ista propositio parum ad rem adaptabilis videbatur, quoniam ea et quidem vera, recepta, & rationalibus in causa suo, non tamen adaptabilis ad rem, ideoque confundebat quod intraret confusa fallacia applicationis, in qua hodie totum consistit.

Ea namque procedit, ubi agatur de illis usuris, quæ sint effectus moræ, ideoque tanquam species peccati, odibiles potius in iure censentur; etiam quia in eis uteratio quod creditor contendit de lucro captando, debitor autem de danno vitando; hæc autem omnia cestant in humiñodi usuris dotalibus, quæ potius licita, & favorabiles dicende sunt, cum non debentur ratione moræ, sed pro compensatione, vel reflaturatione onerum matrimonii, ideoque vir non foveat causam lucrativam, sed potius onerosam.

Magis autem ad rem adaptabilem dicebam esse alteram rationem, ponderaram occasione taxa dotum supra, *dis. 2.* & comprobabam ad eodem proxime insinuatis argumento, quod scilicet huiusmodi usura non provenient à mora, neque importans peccatum, sed solum sunt reflaturatione eis quod viri interest, & per consequens cum ipse domiciliū habuerit in propria patria, ibique supportaverit matrimonii onera, quæ ob qualitatem loci, per statuentes minoram reputata fuerint, ideoque istam magis moderatam taxam ei proportionatam esse crediderint; idcirco interelle obi-

nendum non est, nisi ad limites ejus quod interesse, cur aliud non sit interesse nisi quedam ficta suppletio veritatis, ut frequenter sub diversis materiali advertitur.

Ideoque hæc opinio misi probabilior videbatur, nil obstantibus dictis decisionibus, cum ultra opus non esset examinare articulum, quia effectus erat idem, *aque in dec. 419.* Duran, incidenter, & absque discussione id firmatur cum generalitatibus, *dec. antem 129. post prim. vol. con. Farinac.* non percudit hunc articulum, sed diversum utrarium propterre ipse patiatur amissionem illius plus, quod ex veriori magis recepta sententia ci debetur, ac percipi potest ratione majorum onerum de pretatio, vel de futuro pro frequentiori eventu con ingibili, juxta deducta *sod. dis. 161. n. 20.* ut tunc id in quo ita damnificatus remaneat, tanquam partem onerum à doto debito petere possit, vel etiam ab ipsa muliere culpo in ratione refectionis dannorum, & interessi, ad quam culposus erga damnificationem ratione pecunia pecunia.

Proui in alia specie fructuum, quos ut supra in diversa ratione dominii vir facit suos, si mulier ab eo diversit, 12 aliunde non provisa de proprio, & alienum contrahat vel à colonis, ac rendembris partem fructuum exigat pro eis substantiatione, & tunc ita mouanti, seu alias credenti deneganda non videtur equitativa actio de in rem verbo pro eo quod verius sit, ac duret, juxta terminos generales, de quibus *dis. 72.* de credit. & in eo quod expensurus fuerit si mulier non diversificet, & in quo remaneat in lucro, & utilitate, ex iis quæ de credente filio in causam alimentorum extra paternam dominum, vel menam habentur *dis. 86. sub tit. de cred.*

Magis vero debitori, vel coloni per viam exceptionis, & ad liberandum, ubi præterit in bona fide veritus sit, vel impedit non poterit, adeoce cest collusio, & mala fides, cum faciliter concedatur exceptio, quam actio, ex deductis *dis. 57. eod. tit. de cred.*

Ratio etiam dubitandi cadit, quando mulier formaliter, ae in toto divertere à viro, in illo cestat omnino da supponatio onerum, adeoce dicatur cestare illa ratio, cui inixa est dispositio textus in *f. fabrict.* juxta causam, de quo in *Santi Angelis in Vado fructuum dotis 13. Maij. & 20. Novemb. 161. coram Bourlemont.* cor. quo dictæ resolutiones prodita: favore viri de tempore hujus cestis, pendebant sub revisione cum aliquo dubitare, cum causa his proposita nulla capta fuit ob difficultates in facto potius quam in iure consistentes ratione conflictus tenuis hinc inde in eo calo dividenter.

Quare, tam occasione dictæ causa pendente in Rota, in qua scribemus pro heredibus viri, quam occasione *tit. caus. aliorumque similium*, de quibus agere oportuit, & præterit in ipsius initii adhuc non formiter suscepit ad vocacionis in *Neapolitanæ separations thor. cor. Peutingeri inter. f. 23.* adverbiam ab idemquod nimum frequenter ferè in omni causa (tempore utiliter, & opportune) mea cestendi confutando, erroneum scilicet esse in hoc puncto procedere cum generalitatibus, vel diversitas ad literam applicare, cum verius omnino sit, ut cum diversorum causam distinctione procedat, ad hoc ut pro singularium qualitate & circumstantia congrua fiat applicatio, cum distinctione authoritatibus, & doctrinariis, quæ in suis causis verius sint, male autem adaptentur ad illum, de quo sit quæsto.

Primus itaque causus est, quando mulier culposa, & abique justa causa, dissentiente viro, ab eo omnino diverterat, fixa agatur de fructibus, five de usuris, nihil marius percipit, vel asequitur, si vero justa quidem sit divisor, ex parte mulieris. sed absque culpa, vel delicto viri, & talis causa nimis non deficit confusa opinionum diversitas cum distinctionibus, & formalitatibus, de quibus *dis. 160. n. 23. & legg. attamen verius videtur ut tanquam quæsto facti quæcumque juris, pro facti qualitate, & circumstantiis prudenti arbitrio decidenda veniat, ponderando an vir, vel respectiue mulier contendat de lucro, vel de damno.*

Tertius est causus ubi, volente viro, mulier ab eo diverterat, magis vero ubi eam quamvis invitavit vir de domo expellat, five ad revertendum cogat, quia alimenta, aliaque moretur extra patriam.

Et tunc verius est, ut neque fructus, neque usuras consequatur ex tessellæ causa, quamvis ipse vir in culpa dici non valeat, quodque licet id erit, puta quia uxorem è domo expelxit, aut alia alimenta denegaverit ob nondoluntam domum, vel quod ex justo, vel excusabili motivo abstulerit, quoniam cum ita cestatio supplicationis onerum requiratur ex facto & voluntate, intrare debet dicta regula cum cestante, non curato an sitin culpa, necne, ex deductis *dis. 161. n. 23.* Ideoque in dicto alio causa pendente in Rota in *Santi Angelis in Vado*, cum marius abstulerit ex causa negotiations, & mercaturæ quam in Pisaurensi Civitate exercerat, atque tunc viri abientia non culposa, mulier interim in fraterna domo vivisset, decisio pendas factio super quæ aderat conflusus tenuis, qui ex parte viri cum distinctione temporum diuti, vel conciliari curabantur, an scilicet ob seviam, & mala tractamenta de tempore praesentie mulier in paterna, vel fraterna domo vivere coæficiat, vel potius e converto ex ejus electione, viro etiam annuente, & gratiam habente pro majori securitate honestatis, & consolationis, ut priori casu nulli fructus viro debentur, posteriori autem debiti essent, solumque praescendi posset deducio ejus quod domi propriez fuisse erogatur per dictam actionem, vel exceptionem in rem verbo, five negotiorum gestorum in supra, quod jam sequuntur fuisse ex parte viri supponatur, eo quia ipsius abientis bona administrasset idem mulieris frater, in cuius domo convivescat, & coæficiat, & coæficiuntur, quædam defuncti heredes de hoc excipiantur, quædam quod ex fructibus, & redditibus bonorum ejusdem viri per ipsum administratis, alimenta suppeditaverit, ut in dubio sit presumptio, ideoque ut primum sit, quæstio erat tota factio potius quam juris, & per consequens inanes, quæ magna irrisione dignos dicebant esse tam magis labores adhibitos per scilicetes in iure hinc incedere in colligendos pœnæ onnes conclusions, & doctrinas, quæ in materia habentur, pro majori parte transcripsæ ex dictis

Et quoniam istud sit jus causativum, vel correspeditum scilicet supplicationis onerum tenuis, ut neque usuras consequatur ex tessellæ causa, quamvis ipse vir in culpa dici non valeat, quodque licet id erit, puta quia uxorem è domo expelxit, aut alia alimenta denegaverit ob nondoluntam domum, vel quod ex justo, vel excusabili motivo abstulerit, quoniam cum ita cestatio supplicationis onerum requiratur ex facto & voluntate, intrare debet dicta regula cum cestante, non curato an sitin culpa, necne, ex deductis *dis. 161. n. 23.* Ideoque in dicto alio causa pendente in Rota in *Santi Angelis in Vado*, cum marius abstulerit ex causa negotiations, & mercaturæ quam in Pisaurensi Civitate exercerat, atque tunc viri abientia non culposa, mulier interim in fraterna domo vivisset, decisio pendas factio super quæ aderat conflusus tenuis, qui ex parte viri cum distinctione temporum diuti, vel conciliari curabantur, an scilicet ob seviam, & mala tractamenta de tempore praesentie mulier in paterna, vel fraterna domo vivere coæficiat, vel potius e converto ex ejus electione, viro etiam annuente, & gratiam habente pro majori securitate honestatis, & consolationis, ut priori casu nulli fructus viro debentur, posteriori autem debiti essent, solumque praescendi posset deducio ejus quod domi propriez fuisse erogatur per dictam actionem, vel exceptionem in rem verbo, five negotiorum gestorum in supra, quod jam sequuntur fuisse ex parte viri supponatur, eo quia ipsius abientis bona administrasset idem mulieris frater, in cuius domo convivescat, & coæficiat, & coæficiuntur, quædam defuncti heredes de hoc excipiantur, quædam quod ex fructibus, & redditibus bonorum ejusdem viri per ipsum administratis, alimenta suppeditaverit, ut in dubio sit presumptio, ideoque ut primum sit, quæstio erat tota factio potius quam juris, & per consequens inanes, quæ magna irrisione dignos dicebant esse tam magis labores adhibitos per scilicetes in iure hinc incedere in colligendos pœnæ onnes conclusions, & doctrinas, quæ in materia habentur, pro majori parte transcripsæ ex dictis

Solumque ubi agatur de dote magna, adeoce ejus fructus, vel viatura nobilitarer sperant illas expensas, quas interim pro supplicatione onerum vir fakturus fuisse, ac

Otis jam editis discursibus 160. & 161. atque ita cum consue-
tudo materno abuilius chartas replendo.

Quarum demum ad rem est causus, in quo mulier ex ejus libito, & eleccione, viro permittente, vel non dissentiente, ex causa recreationis, vel consolationis, aliqua parte anni in domo parentum, vel coniunctorum, vel utri morari vellet; & tunc nulla potest praeiudicium contra virum deducere, sed quod procedunt in finita dict. disc. 161. n. 23. ubi praeterea alie-
garur decisio in Romana dotis 9. Junii 1660. coram Albergat.
§. fin. confirmatoria alterius quam habetur impresa dec. 20. p.
17. rec. ex ea nimis probabili, & cuique ad lantum probata ratione, quod scilicet interim vir retinet dominum apertam cum eodem famulatu eidemque curribus, & aliis necessariis adeo ut cadem supponit onera quia nullam, vel nimium modicam habent diminutionem in personam in personis nobilibus ob deficientiam unius personae a mensa, ac etiam quia hujusmodi deficiunt, & regresus intolita dispensa parere solent, ideoque non certa causa suppositionis onerum, solumque ubi mulier pro aliomentis hoc tempore extra dominum viri perceptis aliunde non provisa contra fraudem, & collationem sicut alienum contraxisset, vel a debitoribus, & rendentibus viri, sive a colonis fructus percepisset, intrare potuerit, sed praedicta actio, vel respectiva excepio de rem veritate, vel negotiorum gestorum; sed opus non era de hoc agere, cum utrumque in facto certaret, quod pro viro, vel eius herede pro his deductionibus denegatione judicandum fore, etiam pro veritate respondi.

JANUEN. FRUCTUUM,
PRO MARCHIONE JULIO. SPINOLA,
CUM MARCHIONE GHERARDO.

Responsum pro veritate extra Curiam.

Quando vir solitus matrimonio per mortem mulieris dicatur in mora restituendi donem pro cursum fructuum, vel fructuum ad favorem heredium, & quid si sint filii communes.

S U M M A R I U M .

1 Facti series.

2 Deregustis interfructuorum pro credito etiam dotali post solutum matrimonium.

3 Quid favore filiorum.

4 Quod hec queritur non desiderentur extra Curiam.

5 De modo cum quo est deferendum autoritati confiden-
tium.

6 Quando in debito in incertum diem non contrahatur mora.

7 Quid in debito datis restituenda.

8 De tempore restituenda.

9 An legatum datis fiduciis a viro, cesser faciat dilatationem legalem.

10 An emancipatis filiis pater teneatur eis restituere datus materni, vel pro ea teneatur ad interesse.

D I S C . CIXC.

Inter quamplures controversias, quas inter illos fratres mors patris prodixit, & quarum major recentior sub tit. de feud. in loc. supplemento, disc. 114. fuit ista, quod nempe cum patre mortua iam uxore Julius primogenitum jam uxoratum, ac fortius vivente anno 1658. in ampla forma emancipasset, sibi donando quodcumque pecuniam adventitium, & profectitum, cum omnimodo disponendi libertate, prætentio nem idem Julius excitavit contra paternam hereditatem super fructibus, vel interfructus sibi debite medieratis datis maternis, quae erat sutorum 45. mill. Cumque ex parte cohereditatis supponeretur præcipuum fundatum pro hujusmodi interfructuorum exclusione constitutum in deficiencia essentialis requiri est ex eo quod nulla intercessio interpellatio, ex punctuali autoritatem. Hencedei consil. 3. lib. 2. ubi ponderat incertitudinem temporis, in quo matrimonii dissolutio sequitur effet pro exclusione morae, ac proprieate, juxta infelicitatem nostrorum temporum conditionem, in hoc dicto in fol. a litera magnum constitueretur fundatum; hinc defuper ex parte Julius prætentior pro veritate confutus fu.

Repondi itaque quod si controversia verteretur in Cura-
ria Romana, inanis labor esset agere de hoc puncto morae, quoniam ubi etiam illa effet certa per interpellationem, vel certam diem solutioni adjectam, adhuc nil prodest, nisi autem

etiam in specie ac præcise justificarentur alia requisita luci cestantis, vel damni emergentis pluries recensita in sua fide sub tit. de usr. quamvis creditum provenire ex causa doloris, itaque restituenda effet filii ex eo matrimonio superstitibus, quoniam adhuc juxta hujus Curia receptas opiniones, id nihil refert, cum soluto matrimonio resoluuntur datus dotes, atque effici indifferente creditum pecuniarium, neque inter filios, vel heredes extranco constituirur differencia, ex deductis supra, disc. 161. & alibi; ea constituta differencia inter filios, & extranco, quae consideratur in Nepofina hoc supplemento, p. 620 circa alimenta, sive circa illam obligationem, qua viro, & patri respectivæ superficii incumbere videtur super investimenti ratione legalis administrationis videtur, ut ed. disc. 200. adverterit.

Cum praefupto posse, quod in hac Jauensi Civitate viveretur cum diversa opinione, cum qua forte ubiqui communiter vivitur, adeo praedicta opinio Curia remanere videatur singularis, ut feliciter alia requisita intercessio luci cestantis, utpote habentis speciem notorii, habenda fini pro jucundis, dummodo adiut debita discrecio super taxa, ut feliciter ea fit moderata, & ad illam rationem, quae communiter currat in loco, facilis, & tua, non autem ad rationem insolitam, & excessivam, pro qua occasio non habentur, nisi cum parum, vel cum nimis potenteribus, ut in eadem sua fide adverterit, adeo tamen tamen vis confitit in requisito morte regularis, vel irregularis.

Diccam, quod de praedicta autoritate Hendedei pro meo sensu, nulla, vel modica ratio habenda veniebat ad hunc effectum, quamvis ipsa in suo casu forte bene, & fundate loquatur obilius casus circumstantias, quod scilicet incertudo haredi inducerent excusationem, ut ponderatur etiam per Leotard. usr. q. 84. n. 28. & seqq. ac propter ea licet idem Hended. more Confidentis exteti, ad consilii ornatum plus cummodo motiva, deducat quoque istud incertitudinis temporis, vel conditionis, attamen est ad superabundantiam, ac præter causa necessitatem, ideoque tamquam incidenter non attendendum, ex infinitis disc. 35. de judic.

Et quando exsurgit obligatio collata ad tempus, quod incertum est quando exsurgit, moram sine interpellatione non causat, quando scilicet purificatio conditionis, vel diei pendat ab eventu, qui possit debitori esse incertus, ideoque interpellatio requiratur, ut ita sit et effectum esse debitorum, siveque obligacionis diem, vel conditionem necesse ad eo non adimplendo scilicet esse morosum, atque usurarum, vel interfructuorum cursus subiectum, juxta deducta prætermissio sub tit. de camb. disc. 14. & alibi, itaque est quæsto disputatione per Leotard. q. 81. numer. 33. cum seqq., in cuius etiam autoritate fundatum in contrarium constitui

tunc etiam obligatio collata ad tempus, quod incertum est quando exsurgit, moram sine interpellatione non causat, quando scilicet purificatio conditionis, vel diei pendat ab eventu, qui possit debitori esse incertus, ideoque interpellatio requiratur, ut ita sit et effectum esse debitorum, siveque obligacionis diem, vel conditionem necesse ad eo non adimplendo scilicet esse morosum, atque usurarum, vel interfructuorum cursus subiectum, juxta deducta prætermissio sub tit. de camb. disc. 14. & alibi, itaque est quæsto disputatione per Leotard. q. 81. numer. 33. cum seqq., in cuius etiam autoritate fundatum in contrarium constitui

tunc etiam obligatio collata ad tempus, quod incertum est quando exsurgit, moram sine interpellatione non causat, quando scilicet purificatio conditionis, vel diei pendat ab eventu, qui possit debitori esse incertus, ideoque interpellatio requiratur, ut ita sit et effectum esse debitorum, siveque obligacionis diem, vel conditionem necesse ad eo non adimplendo scilicet esse morosum, atque usurarum, vel interfructuorum cursus subiectum, juxta deducta prætermissio sub tit. de camb. disc. 14. & alibi, itaque est quæsto disputatione per Leotard. q. 81. numer. 33. cum seqq., in cuius etiam autoritate fundatum in contrarium constitui

Et autem extraneum esse advertebam a casu questionis, quoniam stante obligatione legali, magis autem ubi conventionalis, & explesia accedit restituendi datus soluto matrimonio, hinc proinde eo ipso, quod per mortem mulieris cum ipso viro cohabitans ipse scilicet a matrimonio vinclulo ex eo solutum, scilicet etiam cessisse diem, vel conditio nem obligacionis.

Et fortius quoniam hinc obligationi lex certam adjectit diem cum dilatione in gratiam viri redditum quantitas uinius felicitatis anni, nisi lex municipalis hujus termini restringat, vel prorogationem inducat, ut contingat in Urbe, quod ex statuto iste terminus restitutus est ad sex menses; vel nisi cumdum terminum tollat conventionem, aut tollat ejusdem testatoris dispositio, ut contingat in casu, quod vir moriens hinc mulieri superstiti, vel ejus heredi datus, cum tunice hujusmodi legatum omnino fatuum, & inutile remaneat, DD. hanc ei tribuant operationem, ut cesser faciat hanc legalem dilationem, ut advertunt Bartoli. & alii in l. 8. Sed, uszori. ff. de dol. preleg. cum concord. per Graff. de except. 32. n. 6. Rot. dec. 41. n. 1. par. 9. rec.

Quod tamen differet intelligendum est, non autem præcise, & ad literam cum conferto iudeico stylo, quasi quod effici lex firmi, & inviolabilis, quoniam istud est argumentum, seu presumptio hujusmodi voluntatis disponitatis, contraria probatione etiam presumpta clidibilis, quia nempe ad alium finem id probabilitate sequi poterit ab eo quod testantes hujusmodi superstitiones non callentes, nec quidem per somnium ad id cogitent, cum frequenter viri id faciente soleant pro recognitione veritatis habitat datus, & non heredes, impugnando confessionem factam in vita iuxta illas species impugnationis, de quibus supradic. 159. & alibi pluries, restitucionem denegent, vel retardent, non autem

14 De errore disputantium questiones in abstracto, & pro-
cedentium cum generalitatibus.

D I S C . CC.

autem quod in animo habeant haredibus hanc legalem rationabilem dilationem denegare, contra omnipotem probabilitatem, eos suffocando illico post mortem testatoris, quando vix funeribus, & confessioni inventari haredes vacare possunt, ideoque dicrete, & pro facti qualitate id intelligendum venit, ut in casu dec. 24. 1. Ottob. quo testator mandaverat statim datus restituti, sive quod alia accedant circumstantiae hanc voluntatem verisimiliter suadentes.

Neque in hac facti specie adaptari poterat motivum incrementum, vel ignoramus heredis, in quo principaliter insititur apud Hendedem d. conf. 36. dum haredes erant filii capitulo. Odoardus, de solut. obtinuerunt filii allocari ad quedam bona stabilia fructuera patris, cumque illa spatio annorum circiter viginti possederint, postmodum creditoris prætensionem excutirent, quod cum fructibus hoc tempore percepti, utpote in fortem imputandis, & cum quibusdam alienationibus, vel cessionibus eorum iurium, prefatum dorale creditum est jam satisfactum, & extinatum, ideoque coram A. C. petebant ad predictorum bonorum subhasta rationem procedi; quia vero punctus alienationum, vel cessionum erat nudi facti, ideoque jurists operaverunt solum super alio puncto prætenere imputationem fructuum in fortem.

In hoc autem scribentes pro creditoribus deducantem, quia habent supra, disc. 161. num. 81. quod scilicet dilatatio nō intraret, ex alio ramen motivo, contra ipsum prætempore requirementem respondi, quod scilicet cum de tempore dicta emancipationis jam solutum effet matrimonium, atque factus calus restitutionis, ideoque dos mutuaria natura transiit in pecunium adventitium, in quo pater quæsierat uluum fructum, ideoque quemadmodum iste non cessat per mortem naturalem, vel civilem filii, neque per aliquam speciem libertatis, vel exemptionis à patria potestate, ex deductis in sua fide sub tit. de servitutibus, ubi de hac materia quisquis peculi, utpote referibile ad usum fructuum futurum, in quo ita tibi præjudicari, non autem præterit, jam quæsum.

Et nihilominus, quidquid sit de hoc punto, super quo utpote non necessario, matrum iudicium non estormavi, dicebam sufficere, ut id effet dubium ad effectum excusationis, tum ex regula, quam habent in fortioribus terminis fructuum præceptorum, & consumptorum ex re aliena, ut sufficiat bona fides, ut etiam media, quae datur in dubitate, adeo excludat malam positivam, ex nimium frequenter infinitatis in omni ferre materia, & præfertim sub tit. de judic. disc. 39. Tum etiam, quia hæc observantia annorum circiter quatuordecim attendenda est tanquam interpres hujus ambigui voluntatis, juxta toutes insinuationem hodie vulgarium, & receptione axioma super observantia operatione circa hanc interpretationem.

NEPESINA DOTIS,
PRO SORORIBUS DE PLANETIS,
CUM CREDITORIBUS FRANCISCI
PATRIS.

Casus disputatus coram A. C.

An fructus percepti ex bonis per filios iure separationis datus materni ea possidentes veniant imputandi, vel restituendi, necne, vel potius cedant in eorum alimenta.

S U M M A R I U M .

1 Facti series.

2 Usura dotalis soluto matrimonio non debetur filii.

3 Declaratio, quando id procedat, & quando percipiatur loco alimentorum.

4 Quando rigorose in usuris procedat debet.

5 De conclusione, quod in hac materia simplicitas, vel ignorancia non excusat.

6 Pater tangam legitimum administrator tenetur investire pecuniam dotalium filiorum, alias ad interesse ad instar tutoris.

7 An creditor faciat fructus ex pignore, quod adquiat creditum, vel effineris.

8 De casu prædicto questionis, quod non sit factus usus restitutio.

9 De casu prædicto questionis, quod non sit factus usus restitutio.

10 An datus in casu secessio in usuris possit, vel exequi, & subhastari possit bona, & quanto mulieri, & creditori.

11 Non subhastamus bona possessa per creditorem anteriorum, si eorum valor non superat creditum.

12 De aliis considerationibus, ob quas filii faciat suos fructus percepio ex bonis patris per eos pignore pro credito materie.

13 An remedium a secessione sui personalis mulieris, vel potius competet enim filii.

Et quamvis sola istius requiri deficiencia regulariter

non sufficit ad reddendas licitas usuras, in quibus principali spectat potius interesse creditoris, quam debitoris, ut in dicta sua fide pluries, attamen nimirum refert non vereificari hoc requiri sufficiens debitoris ratione suffocationis depravati generatores.

Et quamvis sola istius requiri deficiencia regulariter non sufficit ad reddendas licitas usuras, in quibus principali spectat potius interesse creditoris, quam debitoris, ut in dicta sua fide pluries, attamen nimirum refert non vereificari hoc requiri sufficiens debitoris ratione suffocationis depravati generatores.

Verum neque ita isto, vel in aliis similibus casibus d. disc.

161. ponderatis adesse dicitur interesse, vel lucrum creditoris, dum iste non contendit de jure captando, & de ejus locupletatione ex scorno, cum dici non valeat negotiator senori deditus, sed potius de damno vitando, atque de specie penae formalis sine criminis, ita circa omnem ejus voluntatem patiendo iacturam illius capitalis, quod de sui natura destinatum est, ut salvum sit, atque ex ejus fructibus alimento percipiantur, & per consequens in hac parte parcant aliqui Romanæ Curia Judices & professores, qui forte singulariter in toto mundo, hodie hujusmodi rigores adhuc retinent, sic dico quod istud sit purum irrationalib[us] Iudaismus.

Siquidem permittende non sunt usura, quas detestabiles esse admittit, ac firmiter declaro. & super quibus commen-
dabiliter eadem Curia, tanquam Spiritualis Orbis Metropoli-
tanæ, eum illis debet esse exemplar, rigorose procedit, sed fallaciam videat clara in mala applicatione ex eo, quod revera non intret termini Iucro, accessionis, in qua proprie-
tatem consiliis, sed potius intrat (salm ad infar) idem
termini interest restituenda, qui intrane favore viri con-
stante matrimonio, adeout creditor revera non contendat de locupletatione, sed potius de damno vitando, atque de ob-
tinenda alimenta, in qua igit[ur] pecunia de sua natura est
destinata, ac propterea semper, ac perpetuo damnandus,
& incalculabili declamat error procedendi cum gene-
ralizatibus, & in abfracto, non refectendo ad circumstan-
tas facti, ex quibus earundem generalitatam cum app-
licatio pender, animus etenim, & propositum distinguunt
malitia, ideoque uiror crimen, in crimino, non autem
in innocentie dampnum est.

Et quamvis verius si propositio pluries in dicta sua sede, & alijs insinuata, quod in hac usuraria materia, rusticis, seu multib[us] simplicitas, vel alia juris ignorancia non excusat, attamen id recte procedit, quando agitur de
jure claro, & certo, ac etiam agatur de actu mere voluntario, directo, ac principaliter ordinato ad lucreos accessio-
nes pro luco, & negotiacione, dum etiam rusticis, & mu-
lieres, quanquam ipsi camporum, & negotiatores, & quandoque
magis, callidi esse tollent, atque depravatum neferandi
animum habere; fecus autem ubi facti circumstantiae optimam suadent fidere, ac certitudinem, quoque in effectu hu-
i modi quæstio potius percutiat exemptionem creditoris à
damno, & a quadam specie penae, unde res sit in oppositio,
& luco.

Præterea, ubi etiam factus fuisset casus restitutionis dotti, adeout illi tanquam heredes materi dici possent creditores, recte isto casu intrare observabant a sumptuum firmatum in
Romana Pecuniaria 15. Junii 1665. & 3. Decembri 1672. cor-
ram Albegato in casu, de quo sub tit. de usur. hoc supplemento,
disc. 38. quod feliciter cum ipse pater esset filiorum legitimus
administrator, præterea quia de tempore dispositio matrini
monii in minori aetate confituntur erant, idcirco tenebantur ex
debito dicti officii, & legalis administrationis adiutor illius
obligations uitoris, vel curatoris, de qua codem de usur.
& in altero de tutor. & administr. ac alijs pluri; investire
pecunias bona stabili, vel alias fructiferas occasiones in
proxima Urbe promptas in locis montium, & per con-
sequens, quod hujusmodi fructus debet sibi loco dampnorum
& intercessi; potius vero, & clariss. quoniam in instru-
mento dotali continebant expressa promissio dampnorum,
& intercessi in casu non facte restitutions.

Cumplamini quoque motuivm, quod in his præcisis terminis filiis, que possederat bona patris pro credito dotali, habe-
tur subtit. de credit. disc. 136. dum valor hujusmodi bonorum
adequabat creditori, quinam erat inferior.

Ceterum advertetib[us] præmissa omnia deduci ad super-
abundantiam, revera tamē veritati in ea mopus dubitabilis,
quoniam in Urbe ex statute viri superlites, ubi ex matrimonio
superficii filii, lucratur totam dotem, quam tamen referante
tenetur filii, non quidem ex persona propria, sed tanquam
hereditus Matris, quies pacium, vel confutatio Martini
alijs non suadeat, ut plures in præcedentibus, adhuc ius luci-
matem adiutor, unde propter ea sequitur, quod negue
vir, ac respective pater dici valent debitor, neque filii dici
valeant creditores, qui actionem habent cogendi, vel suffo-
candi creditorem ad solutionem.

Hoc autem posito, sequitur, ut non intret termini usu-
rarii, in quarum odium locum habet imputatio fru-
ctum pignoris in fortem ipso iure, quoniam ex pluribus
insinuatis in sua sede sub tit. de usur. ac etiam sub altero de
cambio, & alijs, certum est juris principium, quod non

datur usura sine mutuo vero, vel interpretativo, quorum
neutrū intrat, ubi non adit creditum expensibile, adeout
non verificetur extrema creditoris, & debitoris, vel mu-
tuantis, & mutuantari, ut in specie, quod filius non dicatur
creditor pars, donec vivit, pro dote materna, habetur apud
Bich. decr. 492. & advertitur dicto disc. 136. de credit. & supra,
disc. 87. & alijs.

Cum itaque cesserent dicti termini, atque illi filii resutara-
bonorum patris obtinuerint ex solo jure assuranceonis, at-
que ad confundendum eorum indemnitate, seu præjudicio,
quod ex dissipatione restulare poset, hinc sequi dicebam, ut
scilicet illi fructus referend[us] venirent ad alimenta, quoniam
assurance duplum effectum operatur; unum scilicet co-
currendi irreparabilem damnum, quod ex dissipatione bonorum
restulare potest, five illi majori incommodo, quod provenit
a necessitate recuperandi bona distracta a tertius postessoris
& secundo, ut ex fructibus bonorum, super quibus ten-
ta, & administratio assurance conceditur, percipiunt alimen-
ta, quæ alij pro ipsum virum, celsante illo accidenti,
subtilisstrandā forent, ut de hac materia assuranceonis ha-
beat supra, disc. 48. & 88. & alijs.

Ac propterea ex ista præsumit ratione magis communis
est recipi, ut creditoribus posterioribus in isto casu 10
assuranceis denegetur illud remedium juris ostendendi,

quod conceditur in causa restitutionis, ut dicit. 88. & alijs.

Et quamvis verius videatur etiam isto causa denegandam
non esse creditoribus facultatem exequendi bona ex hoc
jure assuranceis retenta, ad effectum illa substanti, non
avocata integreris possessione, iuxta quotidiam præximam
Curia iudicacionem in Romana Substitutione de Ale-
xiis coram Corio impri. decr. 171. & 234. apud Posth. de
substitutione, in quibus examinata fuit theorica Cateni. in l. 2
Div. Pro. ff. de exequiis rei iudicis. an facili, & quando
contra tertium postcessore fit practicabilis processus exequi-
tus, cum dissipatione, an fit tertius postcessor ex legitimo, &
valido titulo particulari translatiu domini, vel portus iure
crediti in ratione pignoris, & tenuis, ut advertitur etiam
sub tit. de credit. disc. 87. & alijs, & cum qua distinctione, seu
prædicti dicunt videtur quæstio, in quo nostri majores cum
conveniente opinioni varietate se involvivit, videtur, an scilicet,
& quando mulier allegando retentionem honorum viri pro
eius dotibus impediat exequitionem super eis ad creditoris
damno, & a quadam specie penae, unde res sit in oppositio,
quia nempe debitor ita potius contendat de locupletatione,
& luco.

Præterea, ubi etiam factus fuisset casus restitutionis dotti,
adeout illi tanquam heredes materi dici possent creditores,
recte isto casu intrare observabant a sumptuum firmatum in
Romana Pecuniaria 15. Junii 1665. & 3. Decembri 1672. cor-
ram Albegato in casu, de quo sub tit. de usur. hoc supplemento,
disc. 38. quod feliciter cum ipse pater esset filiorum legitimus
administrator, præterea quia de tempore dispositio matrini
monii in minori aetate confituntur erant, idcirco tenebantur ex
debito dicti officii, & legalis administrationis adiutor illius
obligations uitoris, vel curatoris, de qua codem de usur.
& in altero de tutor. & administr. ac alijs pluri; investire
pecunias bona stabili, vel alias fructiferas occasiones in
proxima Urbe promptas in locis montium, & per con-
sequens, quod hujusmodi fructus debet sibi loco dampnorum
& intercessi; potius vero, & clariss. quoniam in instru-
mento dotali continebant expressa promissio dampnorum,
& intercessi in casu non facte restitutions.

Attempat dicebam in hoc proposito, quod sibi imputa-
reunt creditors, cur ab initio de hoc solliciti non fuerint,
sed tandem obdormitarerint, quoniam si id egissent, nunc
bona controversia eidem filiis adjudicata sisent, ex alia
administratore, præterea quia de tempore dispositio matrini
monii in minori aetate confituntur erant, idcirco tenebantur ex
debito dicti officii, & legalis administrationis adiutor illius
obligations uitoris, vel curatoris, de qua codem de usur.
& in altero de tutor. & administr. ac alijs pluri; investire
pecunias bona stabili, vel alias fructiferas occasiones in
proxima Urbe promptas in locis montium, & per con-
sequens, quod hujusmodi fructus debet sibi loco dampnorum
& intercessi; potius vero, & clariss. quoniam in instru-
mento dotali continebant expressa promissio dampnorum,
& intercessi in casu non facte restitutions.

Cumplamini quoque motuivm, quod in his præcisis terminis
filii, que possederat bona patris pro credito dotali, habe-
tur subtit. de credit. disc. 136. dum valor hujusmodi bonorum
adequabat creditori, quinam erat inferior.

Ceterum advertetib[us] præmissa omnia deduci ad super-
abundantiam, revera tamē veritati in ea mopus dubitabilis,
quoniam in Urbe ex statute viri superlites, ubi ex matrimonio
superficii filii, lucratur totam dotem, quam tamen referante
tenetur filii, non quidem ex persona propria, sed tanquam
hereditus Matris, quies pacium, vel confutatio Martini
alijs non suadeat, ut plures in præcedentibus, adhuc ius luci-
matem adiutor, unde propter ea sequitur, quod negue
vir, ac respective pater dici valent debitor, neque filii dici
valeant creditores, qui actionem habent cogendi, vel suffo-
candi creditorem ad solutionem.

Hoc autem posito, sequitur, ut non intret termini usu-
rarii, in quarum odium locum habet imputatio fru-
ctum pignoris in fortem ipso iure, quoniam ex pluribus
insinuatis in sua sede sub tit. de usur. ac etiam sub altero de
cambio, & alijs, certum est juris principium, quod non

ditionibus mulierum ob fragilitatem sexus de facilis fraudibus, & circumventionibus subiecti, exigendo tori solemnitates, & iustitiam causam uicem, vel non dannosam, ex deductis in sua fide sub tit. de alienai, & contract. prohib. disc. 31. & seqq. hinc non videtur quæ ratio unquam habere valeat, ut ita per indirectum tacite, & infensibiliter magis prejudicialem fraudem, & circumventionem pati deberent.

Motivabatur item per scribentes in contrarium, quod folio matrimonio, filios pro credito dotali non concedat remedium assuranceonis, quod videtur peculare mulieris confante matrimonio tantum, adeout eo dissoluto, factoque causa restitutionis dotti, eidem mulieri quoque de-
negeret, ut in specie de beneficio denegando filii ha-
reditibus iam defuncta matris, ex Bart. & alijs relatis plenè
collect, per Amat. ref. 86. n. 7. & seqq. & firmatur apud Coc-
cin. decr. 1572. repetit. decr. 607. p. 4. rec. 3. num. 53. & seqq.
& apud Bich. decr. 492. numer. 28. & Dunozett. decr. 892. num.
7. & advertitur supra, disc. 87. numer. 11.

Venit ite in suo calo ita proposito sit probabilior, magisque communiter recepta; attamen advertebam fal-
aciā confondere in malā eius intelligentia, seu applica-
tione; ac propterea clarus remanet error illorum, qui non
refectendo ad debitas distinctiones, calunque circum-
stantias, disputant istam questionem in abstracto, quoniam
conclusio recte procedit in pars terminis iusti communis,
quibus attentis, vir per mortem mulieris nullam faci lu-
crum dotti, quam proinde, ubi sit in quantitate, infra an-
num restituere tenetur, & per consequens cum intret ter-
mini restitutionis, extranei remanent termini assurance-
nis; secus autem in presenti, quod ex statuto Urbis vir
ut supra lucratur dotem, cuius non est debitor, nisi post
mortem; quoniam tunc rationis identitate intrant idem
termini assuranceis, qui generaliter intrant in quocun-
que creditore in item, vel sub conditione, ac etiam invoca-
tis ad fiduciis, quando agatur de mobilibus, vel
bonis alias dissipatis, seu notabilis deteriorationi subiectis
ex deductis sub tit. de fidicem. Aut ea, quæ habentur sub
tit. de servitio, ad materiam cautionis praetendit per ultra-
queriarum, cum similibus.

Hinc proinde in omnibus casibus, & questionibus reperi-
to oportet eandem cautionem super notitrum errore, uno
alterum ab alijs disculpi, vel ratificatio ad literam tran-
scribente, firmandi conclusiones generales in abstracto, non
refectendo ad debitas causam distinctiones, vel ad rationes,
quibus doctrina, & conclusiones innituntur ad effectum di-
gnoscendi, an ad rem applicentur, necne.

T U D E R T I N A D O T I S ,
PRO MARIA FELICE ANGELA,
CUM ANGELO MICHAELE CAROCCIO .

Casus disputationis coram A. C. & in Rota resolutus,
pro Maria Felice.

De consuetudine super fructibus dotalibus favore
viduae; & de fructibus perceptis ex bonis viri re-
tentis iure pignoris.

S U M M A R I U M .

- 1 Facti series.
- 2 De panicis cause, & alijs conclusionibus remissive.
- 3 De distinctione inter pignus prætorium, & conventionale, ac effectum fructuum qui percipi poterunt.
- 4 An favore vidue currant fructus.
- 5 De consuetudine istius Tarentine Civitatis.
- 6 Consuetudo an probetur per attestationes D.D. vel Cu-
rialium.
- 7 Quod confutendo non attendatur in materia, & quando
sicut.
- 8 De eodem, & quando dictis attestationibus deferatur.
- 9 De distinctione inter fructus perceptus, & consumptus, &
inexcusos.
- 10 Damnavit aliquæ rigorosæ opiniones in hac materia.

D I S C . C C I .

C onfiscatio bonis possessis per Tullium Caroçium in
contumaciam condemnatum in penam capituli, obtinuit
Maria Felix libi assignari, seu dimitti pro eis dote præ-
dicti. Angelus Michael vero fratres folura quadam summa obtrinuit
libi dimitti reliqua omnia bona, quorum partem postea di-

fraxit, post plurimum vero annorum decursum præfatus An-
gelus Michael prætendens quod ex fructibus dicta mulier fa-
tisfacta esset, iudicium infinitum coram A. C. super manuten-
tione in possessione dicti prædil, sed succubit, arque introducta
causa in gradu appellationis coram V. Comite sub die 25.
Februario 1676. fuit approbatum dicatum, arque mihi pro
muliere scribenti, reflectendo etiam ad veritatem, justa visa
est refutatio.

In disputationibus autem desuper habitis in Tribunal A. 2
C. & in Rota multa fuerunt puncti, primò nemp[er] super dotti
quantitate, seu veritate, dum ea prætendebatur simulata,
& ad pompa juxta questionem de qua supra, discr. 24. &
136. secundo super donatione, ac fideicommissio respectivæ
ad favorum actoris; tertio an flante cessione reportata à fi-
lio in cuius heredis anomali locum successerat, dicendum
est delinq[ue]ntis hæredes ad eum debita obligatus, abique
eo quod quibus propriis objiceret posset; quartio super aliena-
tione quorundam bonorum, in quibus eus pater ree con-
venta viri propteram habebat portionem, ac propereta ex illa
occulta divisione de sub tit. de fidicem. discr. 197. numer. 7.
prædictum controversum effectum esset totum de hæreditate
ubi debitor, & ea propriam portionem vindicare posset; &
quinto super quibusdam incisionibus arborum aliquipræ
tensis culpis deteriorioribus, super quibus, vel sufficien-
tia fructus fuit in facto, vel talis cedebat turbiditas, ut
ineptum remaneret possessorum remedium manutentionis
per actorem intentatum, ut propriea justè producit rex
convente absolute.

Major istaque disputatio fuit super puncto fructuum qui
tres habebat in distinctiones; primò nemp[er] super fructibus
dotalibus in substantia, vel in genere, an scilicet debeneret
tulit mulieri vidua post matrimonii dissolutionem ad breve
tempus dicta condamnatione sequitur per mortem
naturalium viri; secundo super rarer quantitate fructuum
per actorem, preterea quod dicta condamnatione sequitur per
mortem, cum quibus creditum dotali imputatur, vel satisfactum
precedebatur.

Super hac ultima inspectione, magna fuit contentio
inter causa patronis super dicto, & fide testium hinc in-
de ductorum, super hujusmodi fructibus deponentium, sed
quoniam eorum depositiones erant potius de proprio
judicio ac perititia super possibili, non autem super actu-
tis, ac effectiva perceptione; hinc dicebam quod iste vi-
deretur labor inanis, quoniam cum tulit judicis autho-
ritate prædictum determinaret, & sic iure pignoris prætoris
potius quam conventionalis, hinc propterea juxta ea quæ
habemus quorundam in proposito creditoris qui ex inter-
dicto Salviani immixtus est ad detinuit bona debitoris, so-
la ratio habenda est de perceptis, vel qui ex lata culpa po-
nitiva, perceptio non fuerint, non autem de illis percipi-
bus, de quibus tenetur creditor detinens pignus conventionalis,
ex duplice ratione differentia inter pignus prætorium,
& conventionale; una scilicet ne in hoc posteriori fraus
natur uiris; & altera magis ad rem, quoniam creditor conventionalis
recepit pignus, suscipere dicitur à debitore
mandatum super illius diligentia administratione, adeout in
actione mandati veniat etiam culpa levis, quinam etiam
juxta unam opinionem etiam levissima in committingo,
ut ita diligenter inter pignus conventionalis, & præ-
torium, habetur sub tit. de credit. discr. 133. & seqq. & sub tit. de
fidicem. discr. 44. nu. 74. & alijs; ideoque dicebam posse simile
de quod prædictum iudicium, seu peritiam testium
diligentiam super contractu super administrationem
majorum fructuum, sive quod illas quandoque produxe-
rit, & tamen quod mulier creditrix eos non habuerit, quia
ex culpa colonorum, & operationum, vel aliorum, negle-
xit, & tenetur occupari fuerint; cumque ipse debitor tam domi-
num, quam possessionem hujusmodi pignoris retineat, ne-
que creditor mandatum ex voluntario contractu super
administrationem suscipiat, sed solum hanc obtingat immixtio-
nem ac detentioinem in odium, & consumaciam morosi
debitoris, eo modo quo habuerit in illa immixtione ex pri-
mo, vel secundo decreto, de quo adeo frequenter antiqui
DD. loquuntur, quamvis hodie parum in usu, eo quia me-
liora, & promptiora adhibita sunt remedia, hinc proinde
diligens, sed sufficiens est non esse in dolo, vel in culpa lata,
sibique imputet debitor cur debitus non solverit, vel dilig-
entiam non adhibetur super meliori cultura, & adminis-
tratione fructuum bonorum, quam immixtus creditor impe-
ditore non potest, cum eus solum jus constitut in perceptione
fructuum ex quibus satiat; potissimum vero in hac facti